

Monitor de Bibliotheek op school

Landelijke analyse informatievaardigheden

Aandacht voor informatievaardigheden neemt op basisscholen niet toe, op het vmbo wel

In het basisonderwijs is het aantal scholen met een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden de afgelopen vier jaar iets toegenomen. De frequentie waarmee leerkrachten basisonderwijs expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, is sinds 2015 nauwelijks veranderd. Maar als zij aandacht besteden aan informatievaardigheden, laten zij wel meer vaardigheden aan bod komen. Voor leerlingen basisonderwijs zijn boeken de afgelopen jaren minder belangrijk geworden als bron van informatie en het internet via de smartphone belangrijker. Leerlingen zijn langzaam iets vaker gaan controleren wie iets op internet heeft gezet.

Op vmbo-scholen in de Monitor zijn docenten vaker expliciet aandacht gaan besteden aan informatievaardigheden. Leerlingen vmbo zoeken informatie duidelijk minder vaak op met een computer of tablet, en vaker op hun telefoon dan vier jaar geleden.

Oudere leerlingen zoeken informatie (nog) vaker op internet

Zowel op de basisschool als op het vmbo zoeken leerlingen in hogere leerjaren informatie, bijvoorbeeld voor een werkstuk, vaker op internet en minder vaak in een boek dan leerlingen in lagere leerjaren. In het algemeen worden oudere leerlingen ook 'informatievaardiger'. Ze zoeken bijvoorbeeld vaker met meerdere zoekwoorden op internet.

Jongens zeggen informatie vaker zonder hulp te kunnen vinden, meisjes gebruiken meer bronnen en geven informatie vaker in eigen woorden weer

Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs lijkt de informatievaardigheid van meisjes op veel punten wat groter te zijn dan die van jongens. Meisjes gebruiken meer bronnen (en vaker boeken) voor het vinden van informatie dan jongens. Daarnaast vragen meisjes vaker aan anderen waar zij informatie kunnen vinden, schrijven zij vooraf vaker op wat zij al weten en geven zij achteraf informatie vaker in eigen woorden weer dan jongens. Wel zeggen jongens iets vaker te controleren wie informatie wanneer op internet heeft gezet en of informatie niet te oud is. Jongens zeggen vaker de informatie die zij zoeken 'altijd' zonder hulp te kunnen vinden dan meisjes. Deze verschillen gelden zowel voor het basisonderwijs als voor het vmbo.

Meer aandacht voor vaardigheden bij expliciete leerlijn op basisschool

Op basisscholen met een expliciete leerlijn informatievaardigheden, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker en breder aan de orde komen dan op basisscholen zonder leerlijn. Op scholen waar de bibliotheek recent scholing over informatievaardigheden hebben gegeven aan leerkrachten, geven leerkrachten vaker huiswerk of opdrachten waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken. Op scholen met een expliciete leerlijn lijken ook de leerlingen op sommige punten wat 'informatievaardiger' te zijn.

In het vmbo komt vooral een verband naar voren tussen activiteiten van mediathecarissen met leerlingen en de manier waarop de leerlingen informatie zoeken en verwerken.

Colofon

Auteur

DESAN Research Solutions: Jonneke Heesterbeek, Jannes Hartkamp,

In opdracht van

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden veeleelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* in het basisonderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen en in 2015 de Monitor BoekStart in de kinderopvang. Deze monitor wordt, in opdracht van Kunst van Lezen (samenwerkingsverband tussen Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek), inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. Via een online rapportageportal, pdf's en een grafiekgenerator kunnen scholen en kinderopvanglocaties, gemeenten, provincies en bibliotheken hun eigen resultaten en de landelijke resultaten bekijken. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met leesbevordering en informatievaardigheden. Daarnaast wordt door DESAN voor elk onderwijsniveau jaarlijks een landelijke analyse gerapporteerd die zich vooral richt op ontwikkelingen, verschillen tussen groepen leerlingen (bijvoorbeeld naar geslacht en leerjaar) en verbanden tussen leesbevorderingsactiviteiten en leesplezier en leesgedrag van leerlingen.

De vragenlijsten voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs bevatten specifieke vragen over informatievaardigheden. Sinds 2016 wordt hiervoor, in opdracht van de Koninklijke Bibliotheek, ook een landelijke analyse uitgevoerd. De resultaten van die analyse worden in dit rapport beschreven.

Amsterdam, juni 2019

Jonneke Heesterbeek
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solutions

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1 Inleiding	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Methode en respons	7
1.3 Leeswijzer	8
Selectie.....	9
Afronding	9
Significantie.....	9
2 Basisonderwijs - ontwikkelingen	11
2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten	11
2.2 Ontwikkelingen leerkrachten	13
2.3 Ontwikkelingen leerlingen	17
3 Basisonderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen.....	21
3.1 Leerjaar	21
3.2 Geslacht	24
4 Basisonderwijs - verbanden	27el
4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten	27
4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen	28
4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen.....	29
5 VMBO - ontwikkelingen	31
5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers	31
5.2 Ontwikkelingen leerkrachten	34
5.3 Ontwikkelingen leerlingen	38
6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen	43
6.1 Leerjaar	43
6.2 Geslacht	46
7 VMBO - verbanden	49
7.1 Verantwoordelijke informatievaardigheden en activiteiten medewerkers openbare bibliotheek – verband met activiteiten leerkrachten.....	49
7.2 Mediaplan, verantwoordelijke informatievaardigheden en activiteiten mediathecarissen en medewerkers openbare bibliotheek – verband met antwoorden leerlingen.....	49

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Monitor de Bibliotheek *op school* - basisonderwijs en voortgezet onderwijs bevat een unieke schat aan data. De resultaten worden in verschillende rapportages (digitaal en in pdf) teruggekoppeld op het niveau van de deelnemende scholen, bibliotheken, gemeenten en provincies. Daarbij worden als referentie ook landelijke resultaten gepresenteerd. Bovendien worden op basis van een uitgebreide analyse van de data ook verdiepende landelijke rapportages samengesteld.

De vragenlijsten van de Monitor voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs bevatten sinds 2014 een reeks specifieke vragen over informatievaardigheden. De monitorcoördinatoren van de bibliotheken kunnen aangeven of deze vragen voor de betreffende school moeten worden gesteld. Voor deze vragen is een verdiepende landelijke analyse uitgevoerd, voor de metingen in het basisonderwijs en vmbo over 2015, 2016, 2017 en 2018. De analyse richt zich onder andere op ontwikkelingen bij scholen, leerkrachten en leerlingen en op verschillen tussen bijvoorbeeld jongens en meisjes en jongere en oudere leerlingen. Bij de analyse zijn de gegevens uit verschillende vragenlijsten gecombineerd.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de laatste vier metingen die DESAN Research Solutions namens Kunst van Lezen en de Koninklijke Bibliotheek in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs heeft uitgevoerd. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen worden ingevuld: leerlingen, docenten¹ en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de Monitor MdBos op welke scholen meedoen aan de monitor. Zij geven aan wie de bibliotheekmedewerker op de school is en nodigen deze uit om 1) een vragenlijst in te vullen en 2) aan te geven welke docenten gaan deelnemen aan het onderzoek bij de betreffende school. De bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Vervolgens ontvangt de docent of een leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De docent of leerlingcoördinator zorgt er vervolgens voor dat (zo veel mogelijk) leerlingen de vragenlijst invullen.

De Monitor de Bibliotheek *op school* is zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs de afgelopen jaren in volume gegroeid, al is de groei in het voortgezet onderwijs inmiddels gestagneerd. Onderstaande tabel laat voor de afgelopen drie metingen eerst de respons per jaar per doelgroep zien en daaronder welk deel daarvan,

---

¹ In het basisonderwijs wordt de term leerkracht gebruikt.

op aangeven van de monitorcoördinator, ook de vragen over informatievaardigheden heeft gekregen (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2014 - 2018

	2015	2016	2017	2018
Basisonderwijs				
Leerlingen (groep 5-8)	99.936	112.413	116.054	116.956
Docenten (groep 5-8)	5.907	6.766	7.340	7.148
Bibliotheekmedewerkers	1.272	1.447	1.506	1.533
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>				
Leerlingen (groep 5-8)	87.285 (87%)	93.314 (83%)	86.138 (74%)	73.226 (63%)
Docenten (groep 5-8)	5.188 (88%)	5.697 (84%)	5.462 (74%)	4.569 (64%)
Bibliotheekmedewerkers	1.119 (88%)	1.193 (82%)	1.157 (77%)	997 (65%)
Voortgezet onderwijs				
Leerlingen	6.332	10.968	12.376	12.437
Docenten	363	674	837	777
Bibliotheekmedewerkers	36	47	59	47
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>				
Leerlingen	5.768 (91%)	9.126 (84%)	9.801 (79%)	10.622 (85%)
Docenten	307 (85%)	576 (86%)	705 (84%)	686 (88%)
Bibliotheekmedewerkers ²	36 (100%)	47 (100%)	48 (81%)	40 (85%)

1.3 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de antwoorden op de vragen over informatievaardigheden van leerlingen, leerkrachten en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers geanalyseerd. Hoofdstuk 2 tot en met 4 betreffen het basisonderwijs, hoofdstuk 5 tot en met 7 het vmbo. Daarbij worden in Hoofdstuk 2 ontwikkelingen besproken voor de drie doelgroepen in de afgelopen vier meetjaren. In Hoofdstuk 3 worden vergelijkingen gemaakt tussen jongens en meisjes en de opeenvolgende leerjaren in het basisonderwijs. In Hoofdstuk 4 wordt gekeken naar verbanden tussen de gegevens van leesconsulenten (bijvoorbeeld of er een expliciete leerlijn informatievaardigheden is op school), de activiteiten van de leerkrachten en de antwoorden van de leerlingen. In Hoofdstuk 5, 6 en 7 komen vervolgens dezelfde onderwerpen voor het vmbo aan de orde.

² De bibliotheekmedewerkers van het basisonderwijs kregen tot en met 2016 de vragen over informatievaardigheden altijd.

Selectie

In de analyse zijn uitsluitend data meegenomen van de afgelopen vier metingen van scholen die deelnamen aan de vragen over informatievaardigheden, conform de opgave van de monitorcoördinator. De vragen worden in het basisonderwijs alleen gesteld voor groep 5 en hoger. Leerlingen uit lagere groepen zijn daarom overal buiten beschouwing gelaten.³ In het voortgezet onderwijs zijn alleen gegevens meegenomen voor het vmbo, exclusief praktijkonderwijs. Waar een nadere selectie is gemaakt, is dit aangegeven in de tekst.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact 100. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de percentering.

Significantie

Bij een steekproefonderzoek als dit worden uitkomsten verkregen die slechts met inachtneming van een bepaalde waarschijnlijkheid mogen worden vertaald naar de totale populatie.

Statistiek geeft de mogelijkheid om op grond van de steekproefgrootte en de gevonden uitkomsten van het onderzoek 'betrouwbaarheidsintervallen' te berekenen. Deze geven aan tussen welke twee waarden de uitkomst in de totale populatie valt als we de steekproefuitkomst vertalen naar de totale populatie. Het betrouwbaarheidsinterval ligt altijd rond de uitkomst die in de steekproef is gevonden, met afwijkmarges naar boven en beneden. Normaliter werkt men met '95%-betrouwbaarheidsintervallen' (ook wel: 'een significantieniveau van 95%'). Deze geven met 95% zekerheid aan tussen welke twee grenswaarden de betreffende waarde in de populatie valt. Hoe groter de steekproef, des te kleiner de afstand tussen de twee waarden. Wanneer bijvoorbeeld van 10.000 leerlingen 50,0 procent een bepaald antwoord heeft gegeven, betekent dit dat we met 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het werkelijke percentage in de gehele populatie leerlingen tussen 49,1 en 50,9 procent ligt (50,0% +/- 0,9%). Maar bij 50 bibliotheekmedewerker zou het betrouwbaarheidsinterval dan van 36,1 tot 63,9 procent lopen (50% +/- 13,9%).

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant⁴, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in de uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

---

³ Ook de relatief kleine groepen leerlingen en docenten 'middenbouw' en 'bovenbouw' zijn buiten beschouwing gelaten.

⁴ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

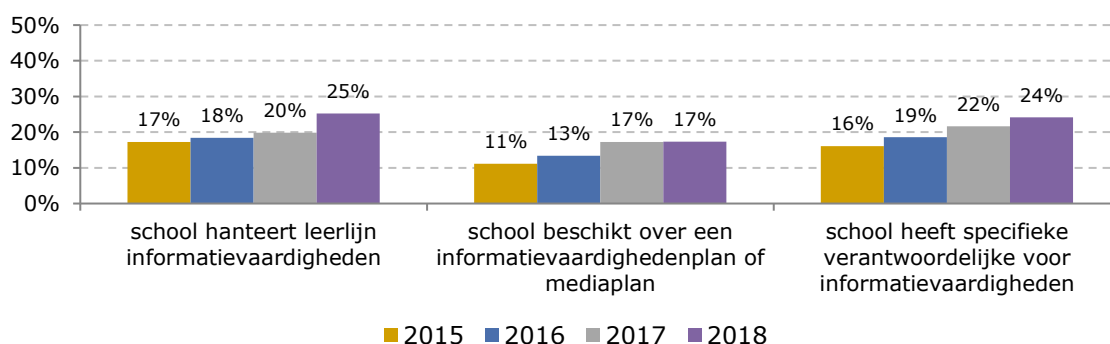
2 Basisonderwijs - ontwikkelingen

Het aantal scholen in het basisonderwijs met een leerlijn informatievaardigheden en een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden is sinds 2015 toegenomen. Sinds 2015 zijn leerkrachten minder vaak opdrachten of huiswerk gaan geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken. Leerkrachten besteden wel meer aandacht aan de kwaliteit van de gevonden informatie en aan het bedenken welke informatie gezocht moet worden. Leerkrachten laten internet als bron steeds vaker aan bod komen, kranten en tijdschriften steeds minder vaak. Voor leerlingen zijn boeken minder belangrijk geworden als bron van informatie en het internet via de smartphone belangrijker. Leerlingen controleren iets vaker wie iets op internet heeft gezet, maar minder vaak of informatie niet te oud is.

2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten

Een kwart van de scholen hanteert, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen (25%). Dit is significant meer dan in 2017 (20%). Net als in 2017 beschikt bijna een vijfde van de scholen over een mediaplan (17%) en op bijna een kwart van de scholen is iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (24%) (Grafiek 1).⁵

Grafiek 1 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden⁶

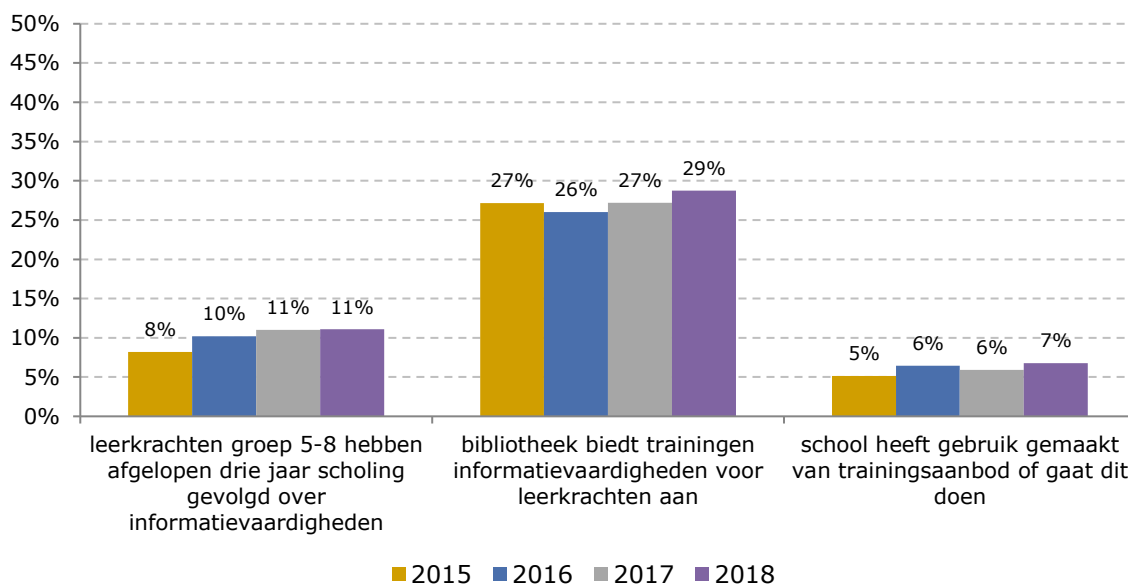
In 2018 hadden op elf procent van de scholen de leerkrachten van groep 5 en hoger de afgelopen drie jaar scholing gevolgd over informatievaardigheden, even veel als in 2017. Ook het percentage scholen waar bibliotheken trainingen informatievaardigheden voor leerkrachten aanbiedt (29% in 2018) en het percentage

⁵ Verschillen in de resultaten zijn bij leesconsulenten minder snel significant dan bij leerkrachten en leerlingen, omdat het aantal respondenten bij leesconsulenten veel lager is (zie Tabel 1).

⁶ In elke meting kan ca. 10% van de leesconsulenten de vraag of de school een leerlijn informatievaardigheden hanteert niet beantwoorden. Deze 'missings' tellen niet mee in de percentering. Bij de vraag of de school beschikt over een informatievaardighedenplan of mediaplan, werd voor 2017 alleen naar een mediaplan gevraagd.

scholen dat gebruik maakt of wil gaan maken van een dergelijk aanbod (7% in 2018) is niet duidelijk anders dan bij de voorgaande twee metingen (Grafiek 2).

Grafiek 2 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden⁷

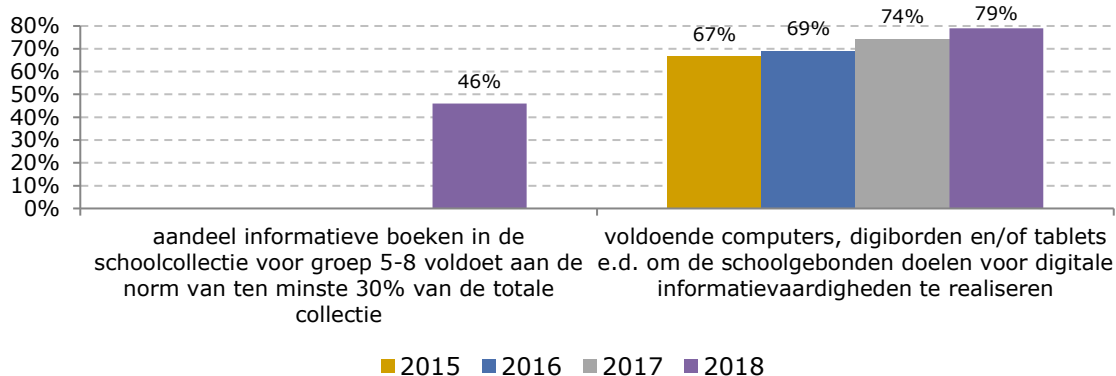

Minder dan de helft van de leesconsulenten (46%) op scholen met een schoolbibliotheek antwoordt bevestigend op de vraag 'Is het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5-8 ten minste 30% van de totale collectie?'. In de voorgaande drie metingen antwoordden duidelijk meer leesconsulenten op scholen met een bibliotheek bevestigend op de vraag 'Voldoet het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5-8 aan de norm van tenminste 30% van de totale collectie?' (tussen 55% en 60%). Het expliciet benoemen als norm leidde voorheen dus kennelijk tot een hoger percentage 'ja'.

Meer dan drie kwart van de scholen beschikt over voldoende computers, digiborden, tablets en dergelijke om de doelen voor digitale informatievaardigheden te halen (79%). Hierin is sprake van een stijging sinds 2015 (67%) (Grafiek 3).

⁷ Op de vraag 'Hebben de leerkrachten van groep 5-8 recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing gevolgd over informatievaardigheden?' zegt in 2018 11% van de leesconsulenten 'ja', 57% 'nee' en 36% 'weet ik niet'. Het werkelijke percentage 'ja' zal dus iets hoger liggen. 'Weet niet' is hier wel meegenomen in de percentering. Bij de vraag of de school gebruik heeft gemaakt van het aanbod van de bibliotheek in trainingen, is het antwoord op 'nee' gezet als de bibliotheek het niet aanbiedt. Van de scholen die het aangeboden krijgen, maakte in 2018 ongeveer een kwart (24%) er gebruik van.

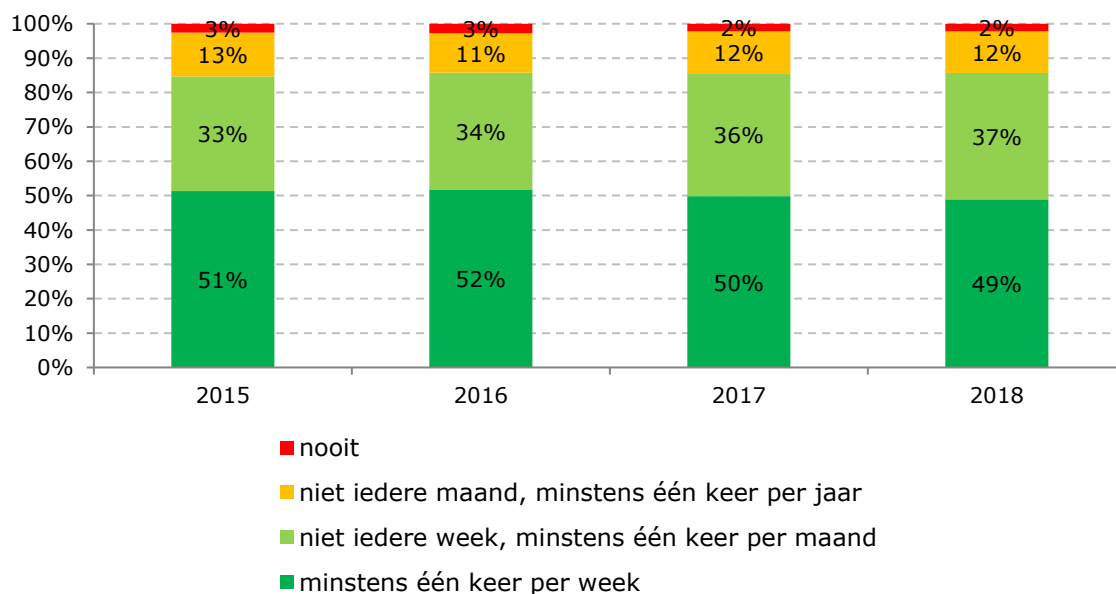
Grafiek 3 Voldoende informatieve boeken en computers, digiborden en tablets?⁹

2.2 Ontwikkelingen leerkrachten¹⁰

Van de leerkrachten van groep 5-8 in het basisonderwijs geeft sinds 2015 ongeveer de helft minstens een keer per week expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden (49%-52%) (Grafiek 4).

Grafiek 4 "Hoe vaak geef je aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"¹¹

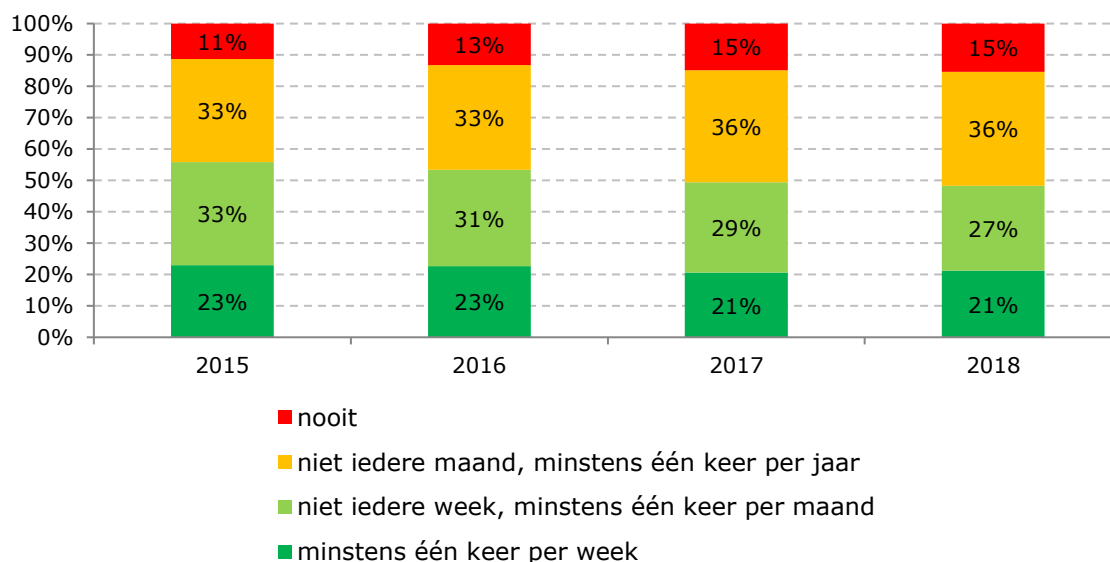
⁹ Op de vraag 'Zijn er voldoende computers, digiborden, tablets e.d. om de doelen voor digitale informatievaardigheden te halen?' zegt in 2018 79% van de leesconsulenten 'ja', 8% 'nee' en 14% 'weet niet'. Het werkelijke percentage 'ja' zal dus iets hoger liggen. De vraag luidde voor 2018 iets anders: 'Zijn er voldoende computers, digiborden en/of tablets en dergelijke instrumenten aanwezig om de schoolgebonden doelen voor digitale informatievaardigheden te realiseren?'.

¹⁰ Bij de leerkrachten basisonderwijs die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen, is de verdeling over de leerjaren in de opeenvolgende metingen zeer gelijkmatig en stabiel: bij elke meting telt elk van de groepen 5 tot en met 8 vrijwel exact een kwart van de leerkrachten (24% tot 26%). Ontwikkelingen in de resultaten kunnen hierdoor dus niet worden vertekend.

¹¹ Sinds 2017 is het woord 'expliciet' verwijderd uit de vraag "Hoe vaak geef je expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

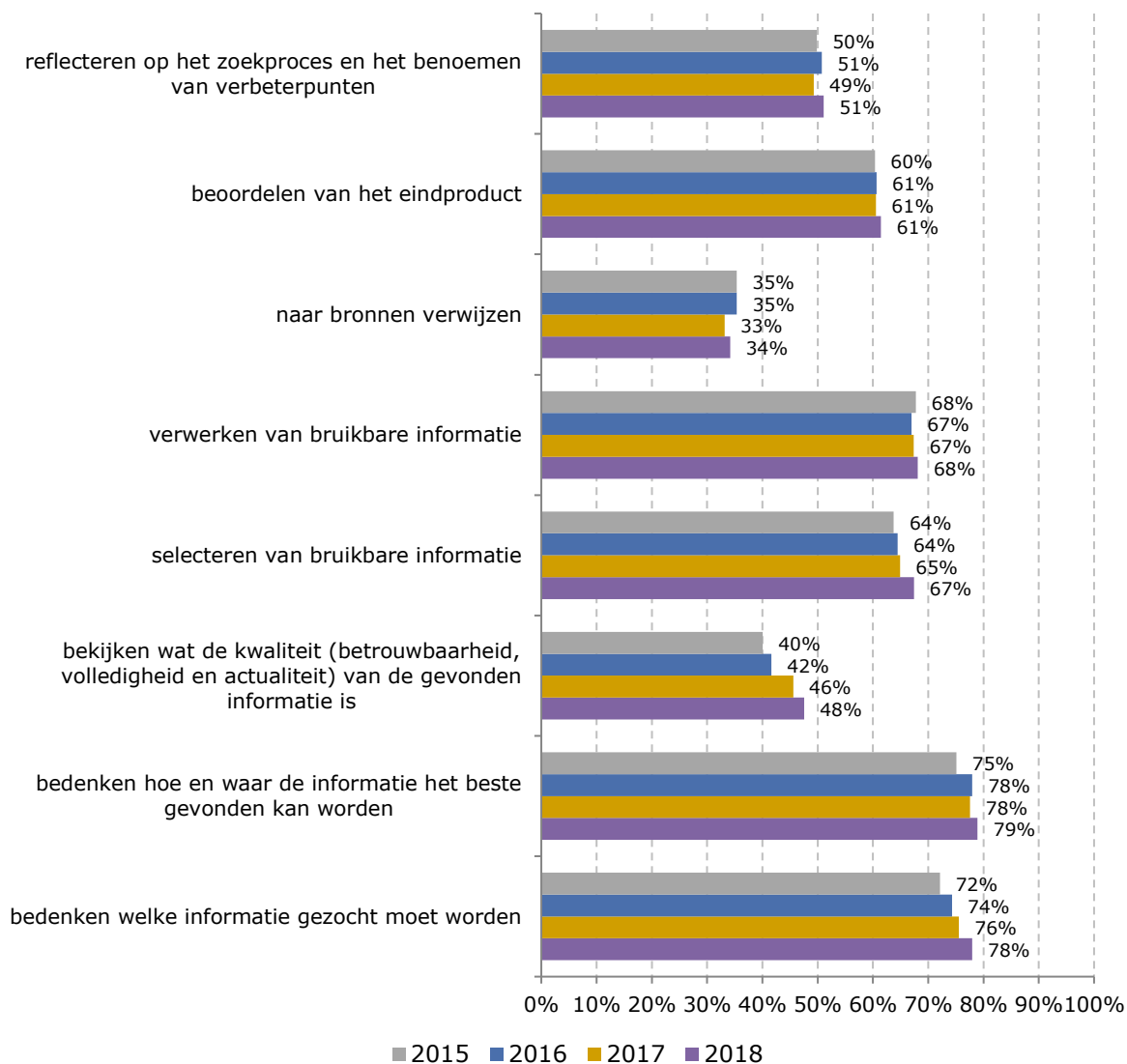
De frequentie waarmee leerkrachten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, neemt sinds 2015 af. In 2018 zegt 48 procent van de leraren dit minstens eens per maand te doen (in 2015 56%) en 15 procent nooit (in 2015 11%) (Grafiek 5).

Grafiek 5 "Hoe vaak geef je opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

Het lijkt er wel op dat de leerkrachten die expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden, bepaalde vaardigheden steeds meer aan bod laten komen. Kijken we naar de afgelopen vier jaar, dan is vooral een stijging te zien in het 'bekijken wat de kwaliteit (betrouwbaarheid, volledigheid en actualiteit) van de gevonden informatie is' (48% doet dit vaak of altijd in 2018 versus 40% in 2015) en het 'bedenken welke informatie gezocht moet worden' (78% tegen 72%). Voor geen van de specifieke informatievaardigheden is de aandacht duidelijk afgenomen (Grafiek 6).

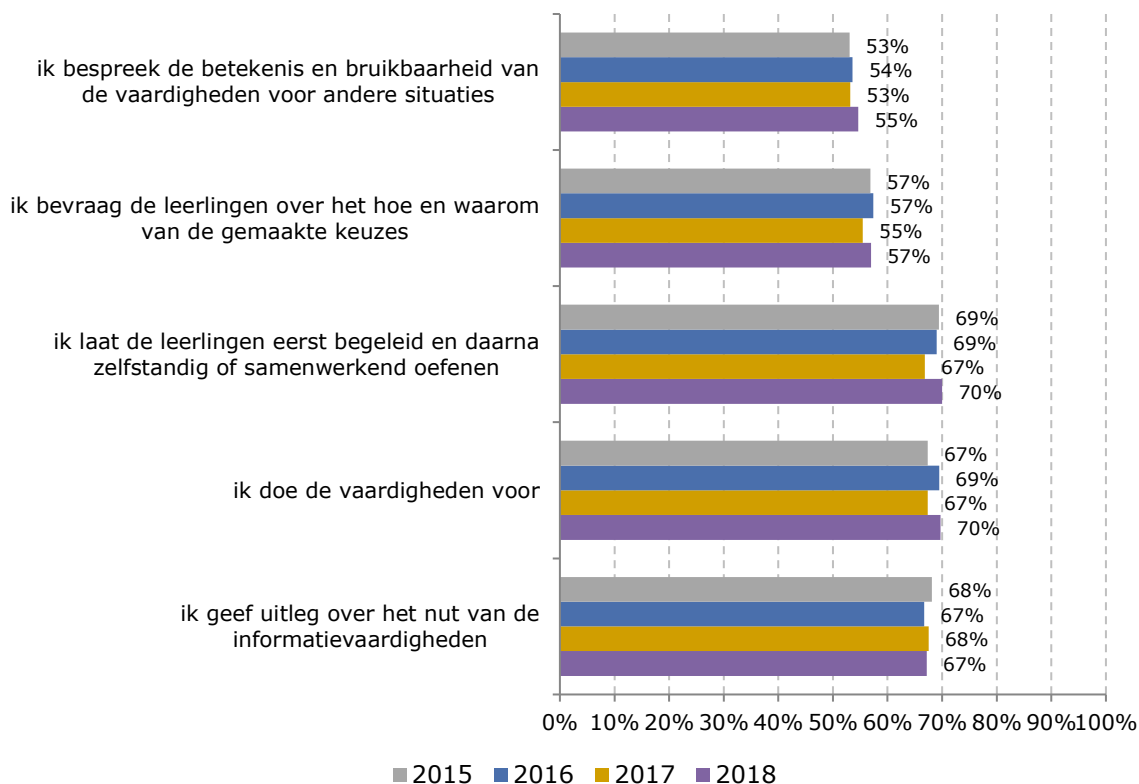
Grafiek 6 "Als je expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)¹²

De inzet van didactische middelen bij aandacht voor informatievaardigheden lijkt in de afgelopen vier jaar stabiel te zijn gebleven (Grafiek 7).

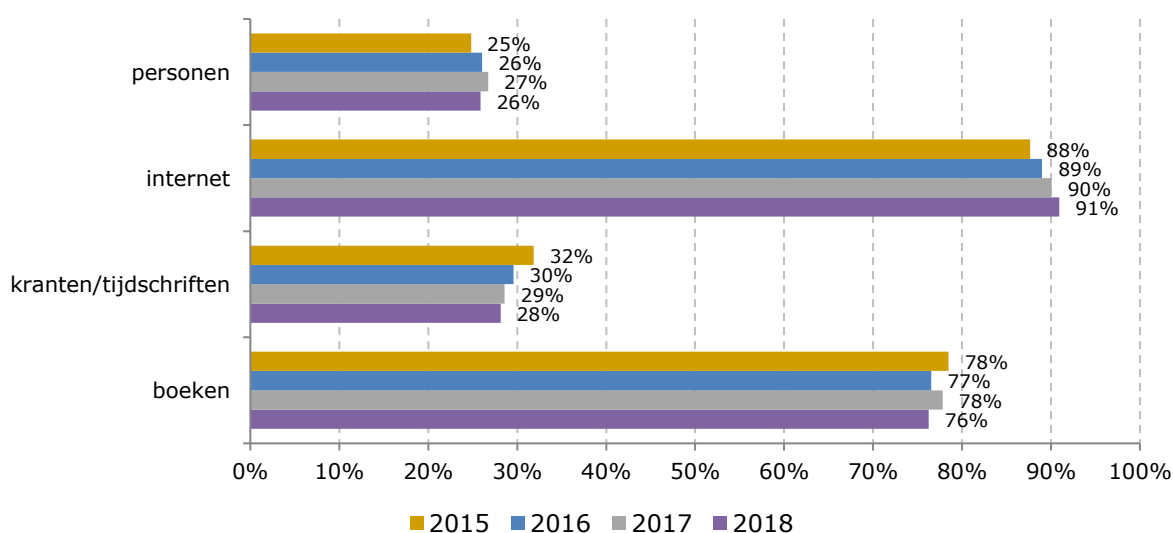
¹² Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (2%-3%) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden maximaal een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 7 en Grafiek 8.

Grafiek 7 "Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pak je dat dan didactisch aan?" (% vaak/altijd)

Als bronnen bij informatievaardigheden laten leerkrachten internet steeds vaker aan bod komen (91% in 2018 tegen 88% in 2015) en kranten en tijdschriften steeds minder vaak (28% tegen 32%). Voor boeken en personen als bron is er de laatste vier jaar geen duidelijke ontwikkeling te zien (Grafiek 8).

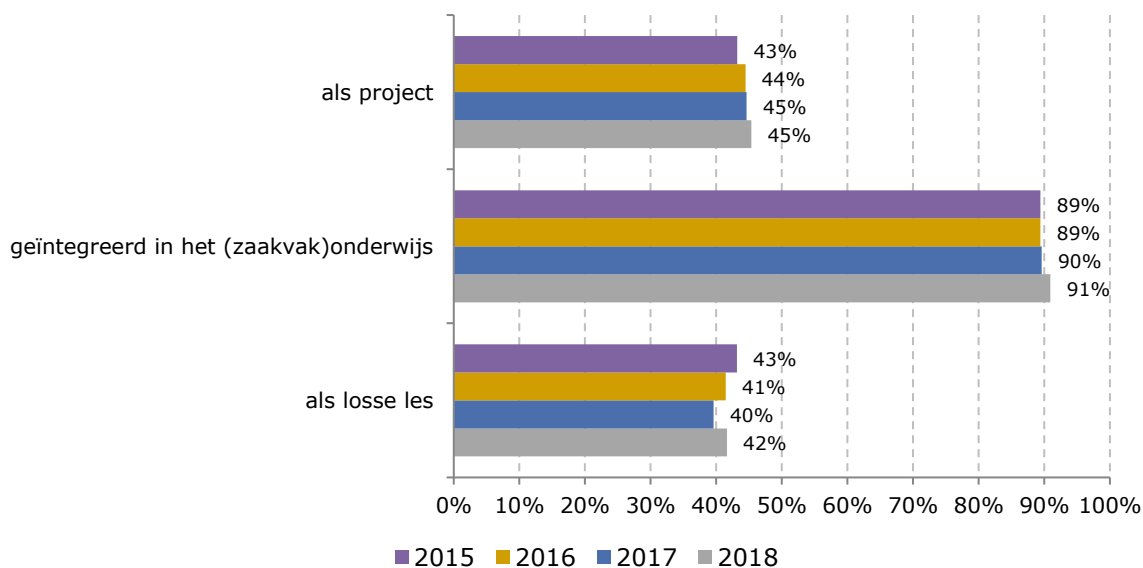
Grafiek 8 "Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

De manier waarop informatievaardigheden aan bod komen in het lesprogramma van docenten, is de afgelopen vier jaar redelijk stabiel gebleven. Informatievaardigheden komen verreweg het meest geïntegreerd in het zaakvakonderwijs aan bod (89%-91%). Het percentage leerkrachten dat informatievaardigheden als project of als losse les aan bod laat komen, ligt sinds 2015 tussen 40 en 45 procent (Grafiek 9).

Grafiek 9 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in je lesprogramma?" (% ja)

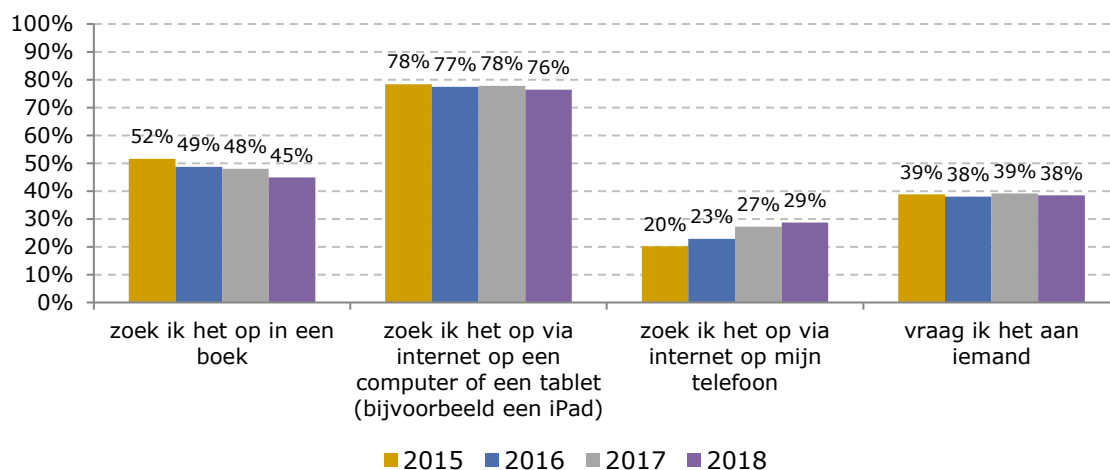

2.3 Ontwikkelingen leerlingen¹³

Voor leerlingen in groep 5-8 van de basisschool zijn boeken de afgelopen vier jaar een steeds minder gangbare bron van informatie geworden en het internet, via de smartphone, juist een steeds vaker geraadpleegde bron. Veruit de meeste leerlingen zoeken informatie op internet via een computer of tablet (76%). Dat percentage is de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven (Grafiek 10).

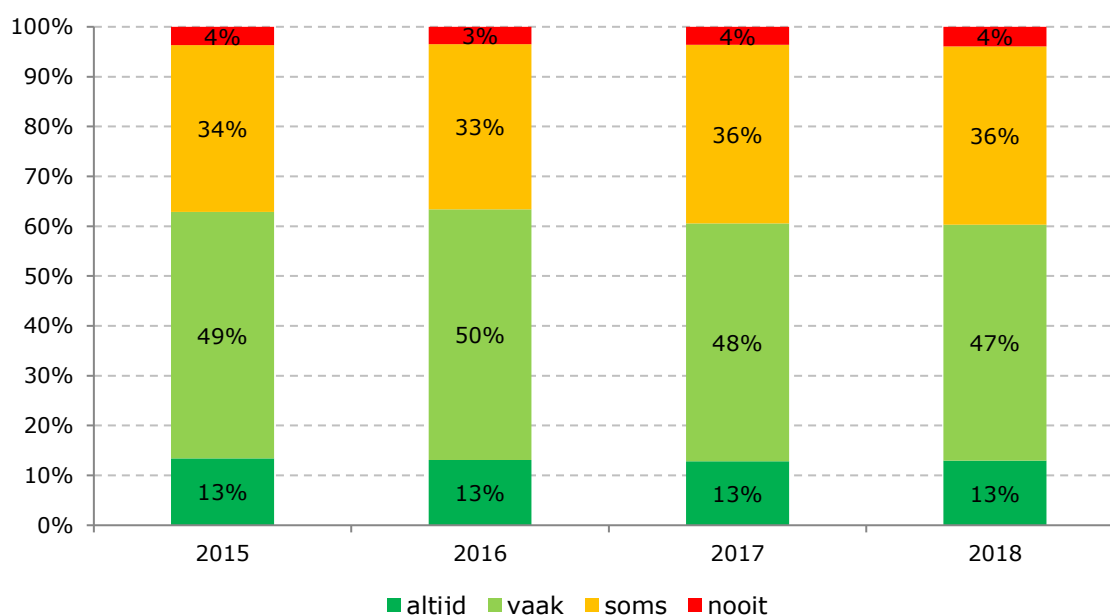
¹³ Net als bij de leerkrachten, is ook bij de leerlingen de verdeling van leerlingen over de groepen 5 tot en met 8 in de opeenvolgende metingen zeer stabiel: steeds 24 tot 26 procent in elke groep. Ook zijn jongens en meisjes in alle metingen vrijwel exact gelijk verdeeld (afgerond 50 procent elk). Eventuele verschillen in resultaten tussen metingen kunnen dus niet worden veroorzaakt door een veranderende samenstelling van de steekproef qua leeftijd of geslacht.

Grafiek 10 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'

Bijna twee derde van de leerlingen (60%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Hierin is vrijwel geen ontwikkeling zichtbaar (Grafiek 11).

Grafiek 11 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

Als ze de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vraagt de grootste groep leerlingen vaak of altijd aan hun ouders waar ze informatie kunnen vinden (42%). Aan de juf of meester (26%), iemand van de bibliotheek (22%), een klasgenoot (17%) of een deskundige (10%) wordt het minder vaak gevraagd. De meester of juf wordt vaker genoemd dan in voorgaande jaren, de overige veranderingen zijn minimaal (Tabel 2).

Tabel 2 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)

	2015	2016	2017	2018
vraag ik mijn vader of moeder waar ik het kan vinden	43%	42%	43%	42%
vraag ik de juf of meester waar ik het kan vinden	16%	17%	23%	26%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	22%	20%	21%	22%
vraag ik aan een leerling in mijn klas waar ik informatie kan vinden	15%	16%	16%	17%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	10%	10%	9%	10%
zet ik een vraag op twitter of op een blog ¹⁶	3%	3%		

De *manier* waarop men informatie zoekt voor een werkstuk (ongeacht het medium), is de afgelopen vier jaar niet veel veranderd. Iets meer dan de helft van de leerlingen gebruikt altijd of vaak meer dan één zoekwoord in Google (53%) en schrijft eerst op wat men zelf al weet voor men gaat zoeken (51%), een vijfde maakt eerst een lijstje woorden die helpen bij het zoeken (21%). Bijna de helft (47%) zoekt, als ze informatie hebben gevonden, verder om meer informatie te vinden (Tabel 3).

Tabel 3 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

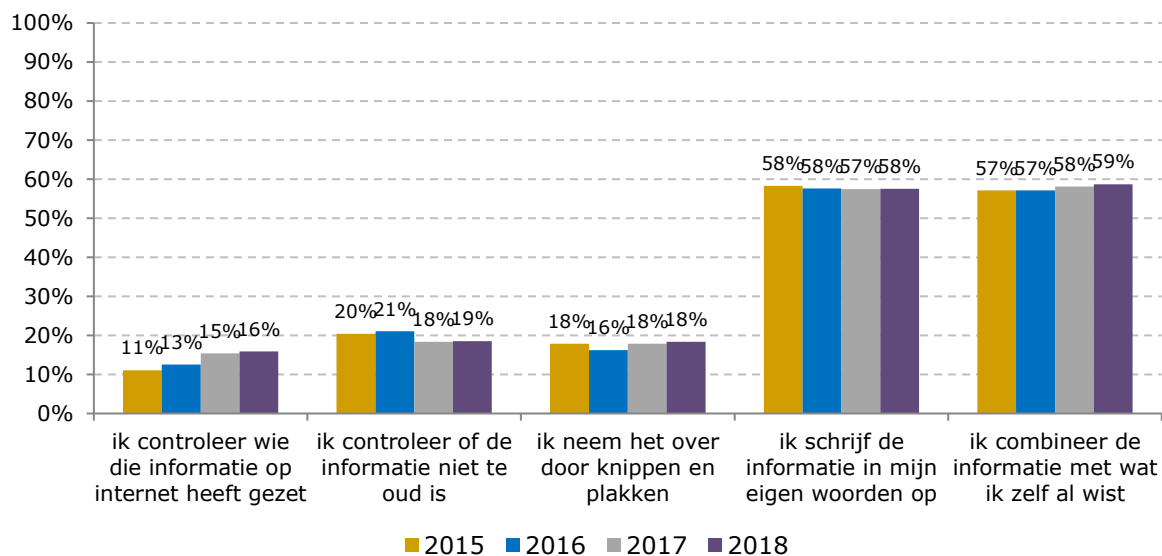
	2015	2016	2017	2018
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan een zoekwoord in	52%	52%	52%	53%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	54%	54%	52%	51%
als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken. ¹⁸			47%	46%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites.	38%	37%		
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	52%	50%	46%	46%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	21%	21%	20%	21%

Het percentage leerlingen dat altijd of vaak controleert wie informatie op internet heeft gezet, is de afgelopen vier jaar toegenomen, van 11 procent in 2015 tot 16 procent in 2018. Verder zijn er geen duidelijke veranderingen in de manieren waarop leerlingen hun informatie verwerken (Grafiek 12).

¹⁶ De antwoordcategorie 'zet ik een vraag op Twitter of op een blog' is in 2017 niet meer aangeboden.

¹⁸ De wijziging in de verwoording van deze optie na 2016 heeft kennelijk een groot effect gehad op de antwoorden.

Grafiek 12 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

Bij de stelling 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoordde in 2015 en 2016 ruim drie kwart van de leerlingen (76%-77%) dat zij dit altijd of vaak doen. Sinds 2017 zegt twee derde (66%-67%) dat.

3 Basisonderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen

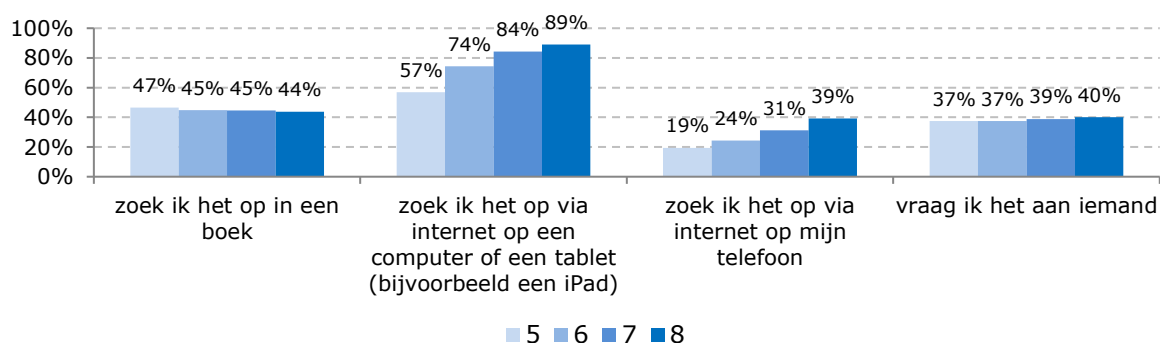
In hogere leerjaren zoeken leerlingen informatie veel vaker op internet dan in lagere leerjaren, zo blijkt uit een analyse van de meting over 2018. Het aantal leerlingen dat de gezochte informatie vaak of altijd zegt te vinden, neemt toe van 48 procent in leerjaar 5 tot 71 procent in leerjaar 8. In hogere jaren worden leerlingen ook vaardiger. Ze zoeken bijvoorbeeld vaker met meerdere zoektermen, zoeken verder als ze informatie hebben gevonden en schrijven het ook vaker in eigen woorden op.

De informatievaardigheid van meisjes lijkt op veel punten groter dan die van jongens. Meisjes zoeken informatie vaker dan jongens in een boek of door het iemand te vragen (en even vaak op internet), vragen vaker hulp van anderen als ze het niet kunnen vinden, schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten, kijken vaker verder dan één bron, geven informatie vaker in eigen woorden weer, combineren nieuwe informatie vaker met wat ze al wisten en kijken hun werk vaker nog even na. Wel zeggen jongens iets vaker informatie te vragen aan deskundigen, te controleren wie informatie wanneer op internet heeft gezet en of de informatie niet te oud is.

3.1 Leerjaar¹⁹

Het percentage leerlingen dat informatie op internet zoekt via een computer of tablet of met een smartphone, neemt sterk toe in hogere leerjaren. Het percentage leerlingen dat voor informatie vragen stelt aan iemand of een boek raadpleegt, is ongeveer gelijk in de verschillende leerjaren (Grafiek 13).

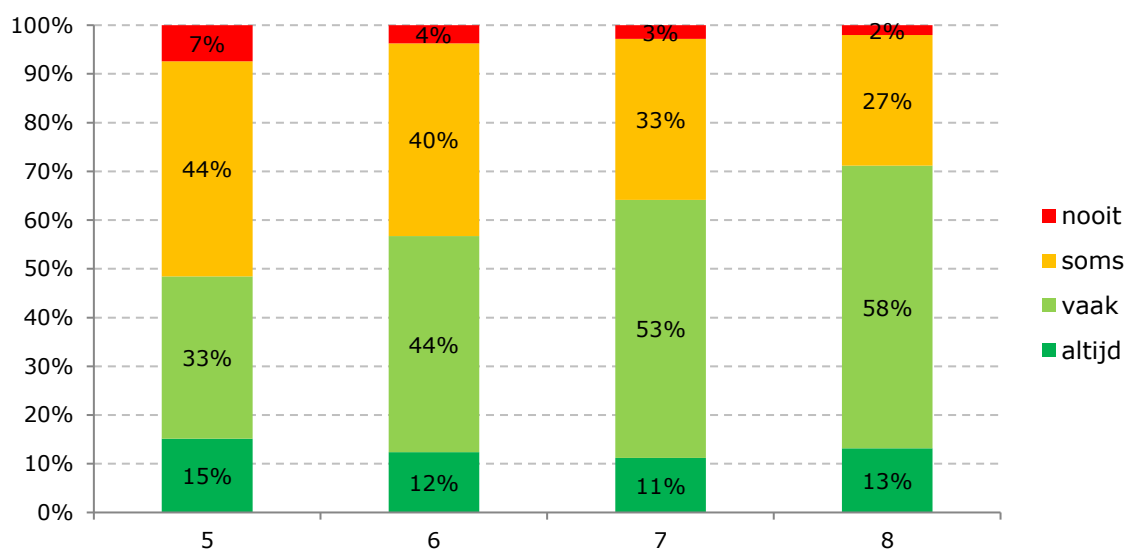
Grafiek 13 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar

¹⁹ Alle gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op basisschoolleerlingen in leerjaar 5 tot en met 8 in de meting over 2018.

In leerjaar 5 zegt bijna de helft van de leerlingen (48%) dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken. Dit neemt gestaag toe tot bijna drie kwart (71%) in leerjaar 8 (Grafiek 14).

Grafiek 14 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als ze de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen leerlingen in leerjaar 7 en 8 vaker aan ouders waar ze de informatie kunnen vinden (44%-45%) dan in leerjaar 5 en 6 (35% en 42%). In lagere leerjaren wendt men zich iets vaker tot een deskundige of iemand van de bibliotheek dan in hogere leerjaren (Tabel 4).

Tabel 4 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	5	6	7	8
vraag ik mijn vader of moeder waar ik het kan vinden	35%	42%	45%	44%
vraag ik de juf of meester waar ik het kan vinden	24%	26%	27%	26%
vraag ik een leerling in mijn klas waar ik het kan vinden	17%	17%	17%	18%
vraag ik aan een deskundige waar ik het kan vinden	13%	11%	9%	7%
vraag ik iemand van de bibliotheek waar ik het kan vinden	24%	23%	21%	19%

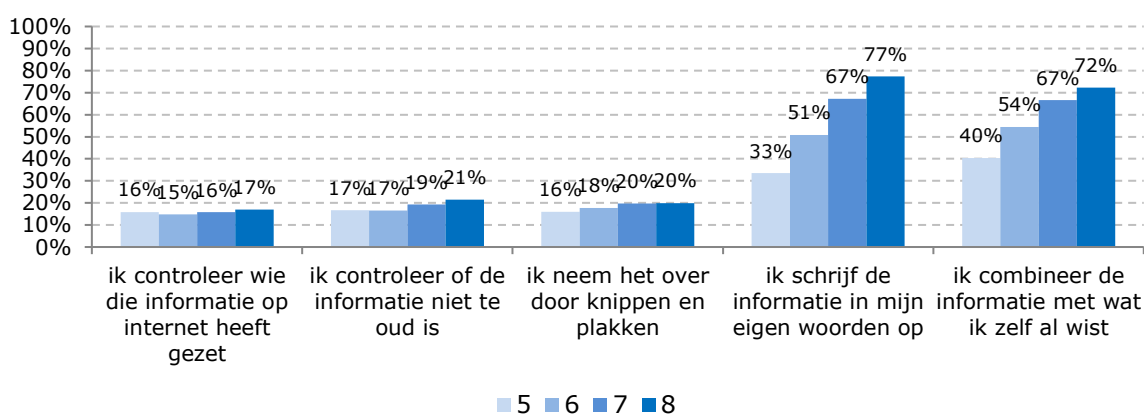
Behalve het medium verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken die helpen bij het zoeken doet in alle leerjaren ongeveer een vijfde van de leerlingen (18%-23%), maar alle andere hulpmiddelen of controles worden in hogere leerjaren veel vaker gebruikt. Zoeken op internet met meer dan één zoekwoord doet in leerjaar 5 bijvoorbeeld maar ruim een derde van de leerlingen vaak of altijd (38%), in leerjaar 8 bijna twee derde (63%). Bij het zoeken in andere bronnen en het opschrijven wat de leerling zelf al weet, zijn soortgelijke ontwikkelingen te zien. Het percentage leerlingen dat bedenkt waar de informatie het best gevonden kan worden, is in groep 6, 7 en 8 ook hoger dan in groep 5 (Tabel 5).

Tabel 5 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	5	6	7	8
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan een zoekwoord in	38%	50%	58%	63%
als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken	30%	42%	53%	59%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	38%	50%	57%	57%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	21%	23%	21%	18%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	39%	48%	49%	48%

In hogere leerjaren schrijven leerlingen de informatie die ze voor een werkstuk of opdracht hebben gekregen veel vaker in eigen woorden op en combineren ze het vaker met wat ze al wisten. Daarnaast controleren leerlingen in hogere leerjaren ook iets vaker wie de informatie op internet heeft gezet en hoe oud de informatie is en nemen leerlingen in hogere leerjaren ook vaker over door knippen en plakken (Grafiek 15).

Grafiek 15 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

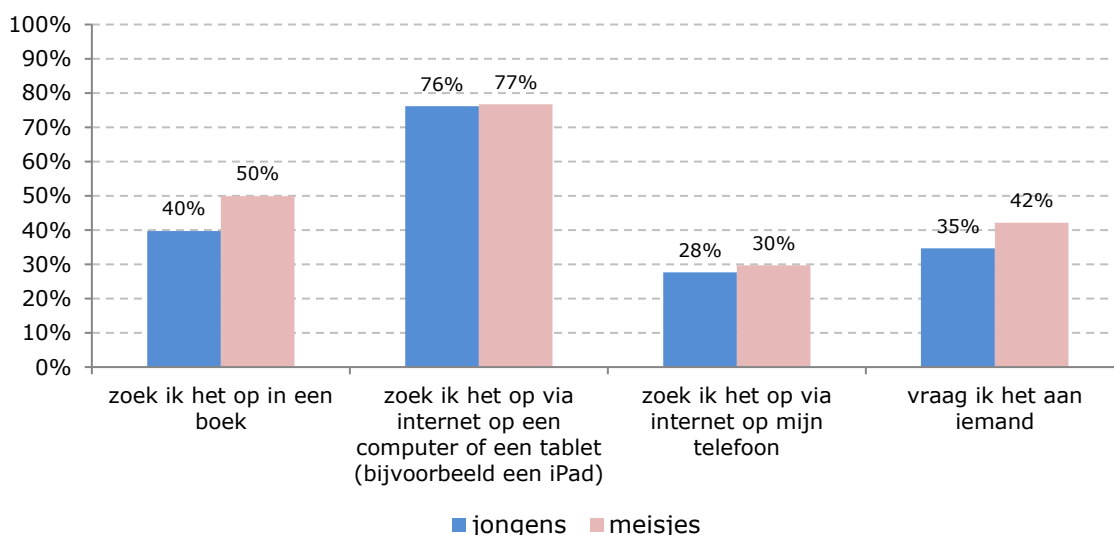

Op de vraag 'Als ik klaar ben met mijn informatie-opdracht, controleer ik nog een keer of ik mijn werk goed gedaan heb' antwoordt in leerjaar 5 ruim de helft van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (56%). Dit loopt op tot bijna drie kwart in groep 8 (73%).

3.2 Geslacht

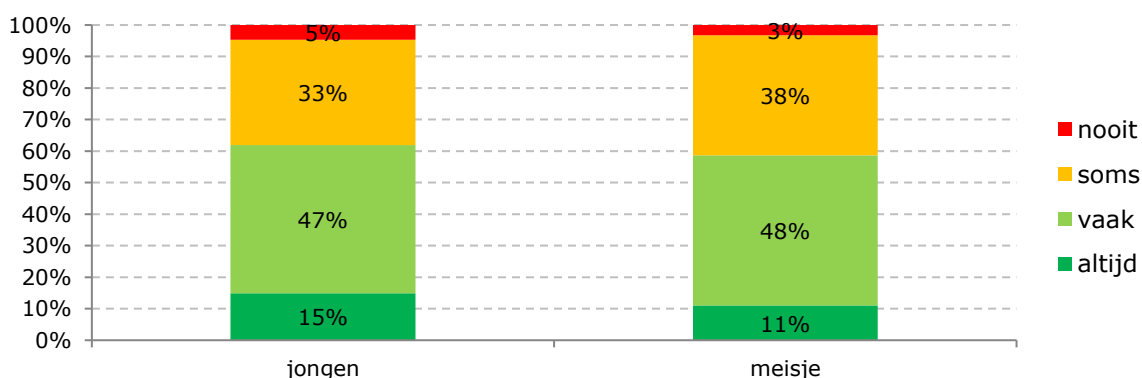
Als leerlingen informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken jongens en meisjes het ongeveer even vaak op via internet. Meisjes zoeken het vaker op in een boek dan jongens (50% tegen 40%) en vragen het vaker aan iemand (42% tegen 35%) (Grafiek 16).

Grafiek 16 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' naar geslacht

Jongens zeggen vaker 'altijd' zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken, maar ook iets vaker 'nooit' dan meisjes (Grafiek 17).

Grafiek 17 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen meisjes vaker hulp van ouders (46%) dan jongens (37%). Jongens wendden zich iets vaker tot een deskundige (11% tegen 9%) (Tabel 6).

Tabel 6 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn vader of moeder waar ik het kan vinden	37%	46%
vraag ik de juf of meester waar ik het kan vinden	25%	26%
vraag ik iemand van de bibliotheek waar ik het kan vinden	21%	22%
vraag ik een leerling in mijn klas waar ik het kan vinden	17%	18%
vraag ik aan een deskundige waar ik het kan vinden	11%	9%

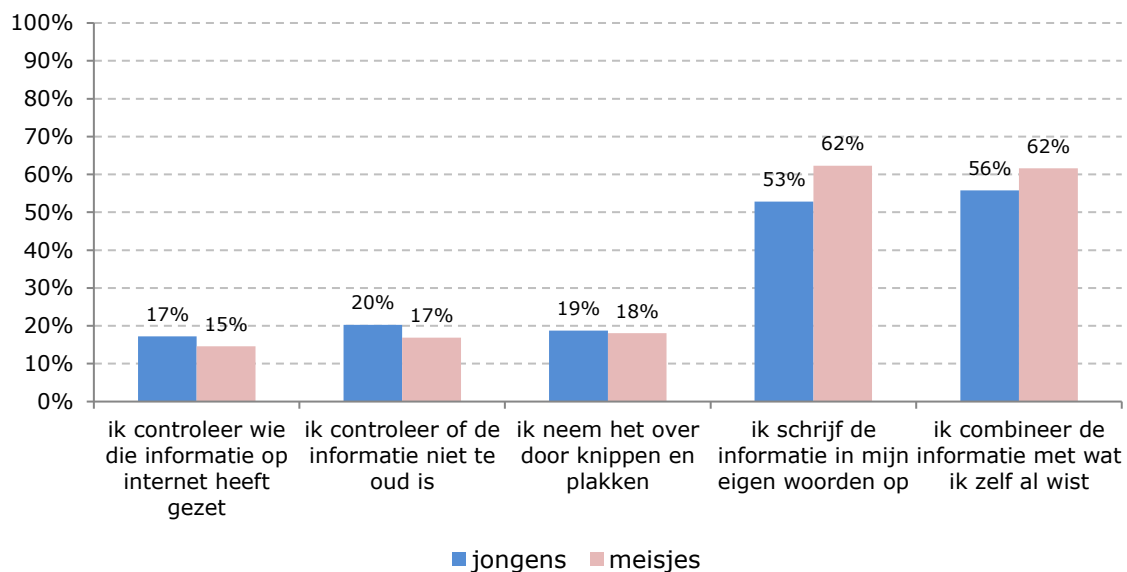
Als meisjes informatie hebben gevonden, kijken ze vaker nog in een andere bron (49%) en schrijven ze vaker eerst op wat ze zelf al weten (55%) dan jongens (43% en 46%). Zoeken met meerdere zoekwoorden, zelf eerst een zoekwoordenlijstje maken en eerst bedenken waar men informatie het best kan zoeken, doen jongens en meisjes ongeveer even vaak (Tabel 7).

Tabel 7 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar geslacht

	jongens	meisjes
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan een zoekwoord in	53%	53%
als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op anders sites of in andere boeken	43%	49%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik al weet over het onderwerp	46%	55%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	21%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	46%	46%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer (62%) en combineren informatie vaker met wat ze al wisten (62%) dan jongens (53% en 56%). Jongens zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet (17% tegen 15%) en wanneer (20% tegen 17%) (Grafiek 18).

Grafiek 18 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meer meisjes zeggen hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun opdracht (71% vaak of altijd) dan jongens (60%).

4 Basisonderwijs - verbanden

Op basisscholen met een expliciete leerlijn, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker aan de orde komen en besteden zij meer aandacht aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten. Ook is de didactische aanpak dan breder. Op scholen waar de bibliotheek recent scholing over informatievaardigheden hebben gegeven aan leerkrachten, geven leerkrachten vaker huiswerk of opdrachten waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken. Op scholen met een expliciete leerlijn lijken ook de leerlingen op sommige punten wat informatievaardiger. Op scholen met voldoende computers, zoeken leerlingen vaker informatie op computers en minder vaak op hun smartphone.

Bij leerkrachten die vaak expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, zeggen leerlingen iets vaker zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken dan bij leerkrachten die dat minder vaak doen. Het expliciet aandacht besteden door leerkrachten aan het bedenken hoe en waar informatie gevonden kan worden, aan het bekijken van de kwaliteit van gevonden informatie en aan het selecteren van bruikbare informatie, lijkt effect te hebben op de manier waarop leerlingen informatievaardigheden gebruiken.

4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten²⁰

Als de basisschool een expliciete leerlijn informatievaardigheden hanteert, besteden leerkrachten van groep 5-8 vaker expliciet aandacht aan informatievaardigheden (54% minstens wekelijks) dan wanneer er geen expliciete leerlijn is (44%). Bij de vaardigheden die men dan aan bod laat komen, geven leerkrachten vaker aandacht aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten (55% vaak of altijd) dan op scholen zonder expliciete leerlijn (49%).

Ook qua didactische aanpak zijn er verschillen: bij een expliciete leerlijn laat 73 procent van de docenten de leerlingen eerst begeleid en daarna zelfstandig of samenwerkend oefenen (tegen 68% bij scholen zonder expliciete leerlijn) en bevrägt 59 procent de leerlingen de leerlingen over het hoe en waarom van de gemaakte keuzes (versus 56%). Verder laten scholen met een expliciete leerlijn de informatievaardigheden in het lesprogramma vaker aan bod komen als losse les (44%) dan scholen zonder expliciete leerlijn (39%).

---

²⁰ Voor 4131 van de 4569 leerkrachten (90%) in 2018 die de antwoorden over informatievaardigheden hebben ingevuld, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent.

In bronnen die leerkrachten aan bod laten komen en in de hoeveelheid opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken is er geen duidelijk verschil te zien tussen scholen met en scholen zonder leerlijn informatievaardigheden.

Het beschikken over een mediaplan en het hebben van een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden op een school, heeft geen duidelijke relatie met de manier waarop leerkrachten met informatievaardigheden omgaan.

Op scholen waar leerkrachten niet langer dan drie jaar geleden scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, geven leerkrachten vaker opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken (51% minstens een keer per maand) dan op andere scholen (46%). Ook laten leerkrachten op scholen waar recent scholing over informatievaardigheden is gevolgd, boeken (81% vaak/altijd) en personen (31%) vaker als bron aan bod komen dan op andere scholen (76% en 26%). Verder zijn er geen duidelijke verschillen naar recente scholing.

Op scholen waar de bibliotheek minder dan drie jaar geleden trainingen heeft gegeven over informatievaardigheden, laten leerkrachten informatievaardigheden minder vaak aan bod komen als losse les (33%) dan op andere scholen (42%).

4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen²¹

Een minderheid van de leerlingen in groep 8 zit op een school met een leerlijn informatievaardigheden (29%) en/of een mediaplan (19%) en/of een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden (28%). Op scholen met een leerlijn vragen leerlingen iets vaker aan hun ouders waar ze informatie kunnen vinden (47% vaak/altijd) dan op scholen zonder leerlijn (44%), schrijven ze iets vaker eerst op wat ze zelf al weten (59% tegen 56%), controleren ze iets vaker of de informatie op internet niet te oud is (23% tegen 21%) en combineren ze informatie iets vaker met wat ze zelf al wisten (74% tegen 72%). Tussen leerlingen op scholen met en leerlingen op scholen zonder mediaplan of specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden komen geen positieve significante verschillen naar voren.

Als er op een school voldoende computers aanwezig zijn, zoeken leerlingen vaker informatie op via internet op een computer of een tablet (77% bij voldoende computers tegen 75% bij onvoldoende computers) en minder vaak op hun smartphone (28% tegen 31%). Op scholen met voldoende computers, vragen de leerlingen ook minder vaak informatie aan iemand (38%) dan op scholen zonder voldoende computers (40%) en lukt het hun vaker om zonder hulp informatie te vinden (61% tegen 59%).

---

²¹ Van de 73.226 leerlingen die de vragen over informatievaardigheden hebben ingevuld in de meting van 2018, konden voor 66.953 (91%) de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 17.041 leerlingen.

4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen²²

Kijken we naar de antwoorden over informatievaardigheden van leerlingen in relatie tot de antwoorden van hun leerkrachten, dan lijken de antwoorden van de leerlingen minder sterk samen te hangen met de vraag *hoe vaak* de leerkrachten expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, dan met de vragen *wat en hoe* de leerkrachten dat dan doen.

Bij leerkrachten die elke week expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, zegt 72 procent van de leerlingen vaak of altijd zonder hulp de informatie te vinden die men zoekt. Bij leerkrachten die minder dan eens per maand aandacht aan informatievaardigheden besteden, is dat 69 procent van de leerlingen. Bij leerkrachten die elke week aandacht besteden aan informatievaardigheden, vragen leerlingen als ze de informatie niet kunnen vinden, vaker aan de leerkracht waar ze moeten zoeken (27% vaak/altijd) dan bij leerkrachten die informatievaardigheden minder dan eens per maand aan bod laten komen (25%). Ook ouders en klasgenoten worden vaker geraadpleegd.

Als leerkrachten altijd expliciet aandacht geven aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste gevonden kan worden, lijken leerlingen vaker aandacht te besteden aan het bedenken waar de informatie het beste gevonden kan worden (50% vaak/altijd) dan als leerkrachten hier soms expliciet aandacht aan besteden (46% vaak/altijd). Daarnaast lijken leerlingen ook vaker op te schrijven wat ze zelf al weten over het onderwerp als er altijd aandacht aan wordt besteed aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste gevonden kan worden (59% tegen 54%).

Als er door leerkrachten altijd expliciet aandacht wordt gegeven aan het bekijken van de kwaliteit van de gevonden informatie, wordt er door leerlingen iets vaker aandacht besteed aan het controleren wie de informatie op internet heeft gezet (19% vaak/altijd) dan als hier vaak of soms aandacht aan wordt besteed (17% vaak/altijd). Ook wordt er door leerlingen iets vaker gecontroleerd of de informatie niet te oud is (23% tegen 21%).

Als er door leerkrachten altijd expliciet aandacht wordt gegeven aan het selecteren van bruikbare informatie, dan bedenken leerlingen vaker altijd waar ze informatie het beste kunnen vinden (51%) en controleren wie informatie op internet heeft gezet (20%) en of informatie niet te oud is (23%) dan als er door leerkrachten soms expliciet aandacht wordt gegeven aan het selecteren van bruikbare informatie (46%, 17% en 20%).

Bij leerkrachten die altijd vragen naar het hoe en waarom van gemaakte keuzes, geven leerlingen vaker aan dat ze voor het zoeken naar informatie bedenken waar de informatie het beste gevonden kan worden (52%), dan bij leerkrachten die hier soms (47%) of niet naar vragen (44%).

---

²² Voor 65.928 van de 73.226 leerlingen (90%) die in de meting van 2018 vragen hebben beantwoord over informatievaardigheden, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leerkrachten. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we ook hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 16.515 leerlingen.

Als leerkrachten vaak of altijd boeken als bron naar voren laten komen bij het bespreken van informatievaardigheden, geven leerlingen vaker aan boeken te gebruiken bij het opzoeken van informatie (45% en 47%) dan als leerkrachten boeken soms (41%) of nooit (40%) aan bod laten komen.

5 VMBO - ontwikkelingen

Volgens de opgave van de bibliotheekmedewerkers heeft 8 procent van de scholen in 2018 een expliciete leerlijn, 29 procent een mediaplan of schoolbreed plan voor mediawijsheid en 37 procent een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden. Op bijna twee derde van de scholen met een mediatheek voeren mediathecarissen activiteiten informatievaardigheden met leerlingen uit (62%), op minder dan een kwart met docenten (23%), op geen van de scholen met ouders. Vanwege het beperkte aantal vmbo-scholen in de Monitor voor informatievaardigheden, zijn ontwikkelingen hierin niet goed vast te stellen.

Van de docenten vmbo geeft in 2018 ruim twee derde minstens eens per maand expliciet aandacht aan informatievaardigheden (69%). In 2015 was dat nog maar 57 procent. Aan het selecteren en verwerken van bruikbare bronnen zijn docenten meer aandacht gaan besteden. Bij de aanpak komt vooral 'eerst zelf voordoen' duidelijker vaker voor dan voorheen.

Leerlingen vmbo zoeken informatie vooral op internet, steeds vaker via hun smartphone (nu 69%), steeds minder vaak op een computer of tablet (nu 79%).

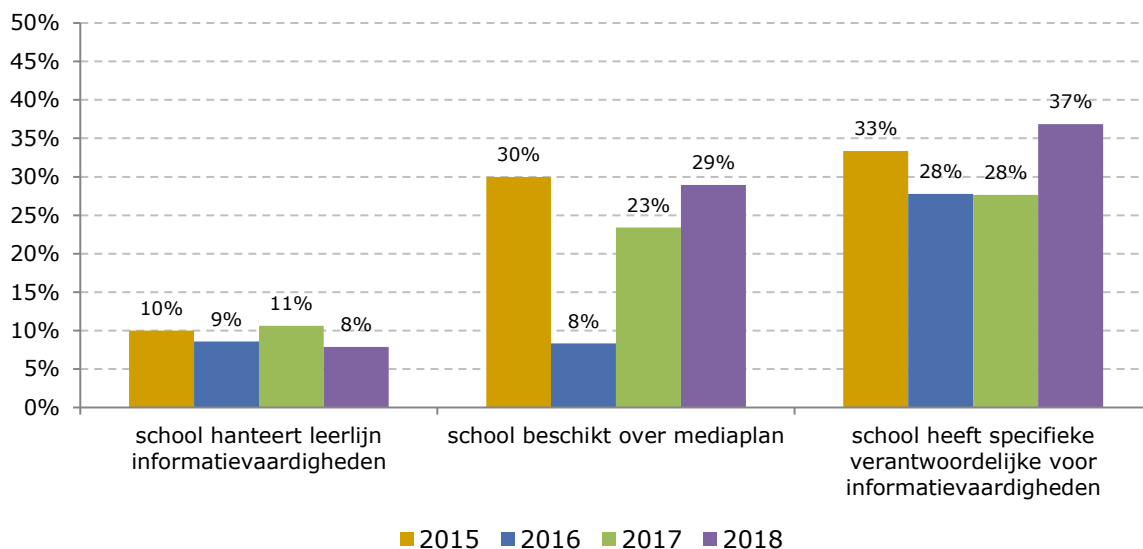
5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers²³

Acht procent van de vmbo-scholen hanteert, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen. Een veel groter deel van de vmbo-scholen beschikt over 'een mediaplan of schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21st century skills' (29%). Op meer dan een derde van de scholen is iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (37%) (Grafiek 19). Vanwege het kleine aantal respondenten per meting (2015: 30, 2016: 36, 2017: 47, 2018: 38) zijn de toevallige schommelingen groot en zijn verschillen niet snel significant.

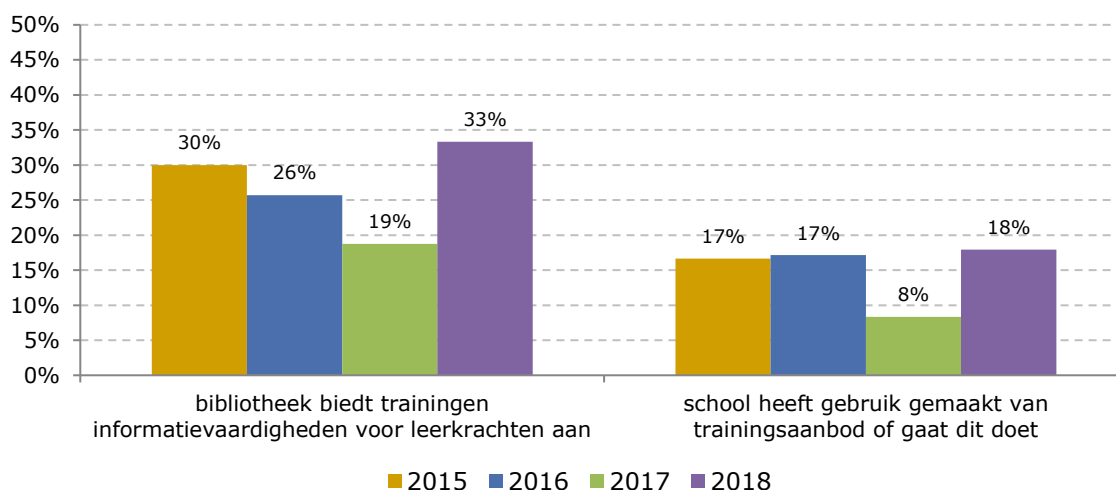
²³ Sinds 2018 worden de informatievaardigheidenvragen alleen gesteld aan bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan het onderwerp informatievaardigheden. In de voorgaande jaren werden de informatievaardigheidenvragen gesteld aan alle bibliotheekmedewerkers. Om data van 2018 te kunnen vergelijken met afgelopen metingen, laten we nu voor alle jaren alleen de data zien van de bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan informatievaardigheden. De percentages voor de jaren 2014-2017 kunnen daarom verschillen van de percentages in voorgaande rapporten.

Grafiek 19 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan²⁴ en verantwoordelijke informatievaardigheden

Het percentage bibliotheken dat scholen trainingen informatievaardigheden voor leerkrachten aanbiedt (33% in 2018) en het percentage scholen dat gebruik maakt of wil gaan maken van een dergelijk aanbod (18% in 2018) is hoger dan in 2015, 2016 en 2017, maar de verschillen tussen de jaren zijn niet significant (Grafiek 20).

Grafiek 20 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden²⁵

Volgens een vijfde van de bibliotheekmedewerkers in de monitor voor het vo voldoet het aandeel informatieve boeken aan de norm van ten minste 30 procent van de totale collectie (19%). Dat is minder dan in voorgaande metingen, zij het niet significant. Het

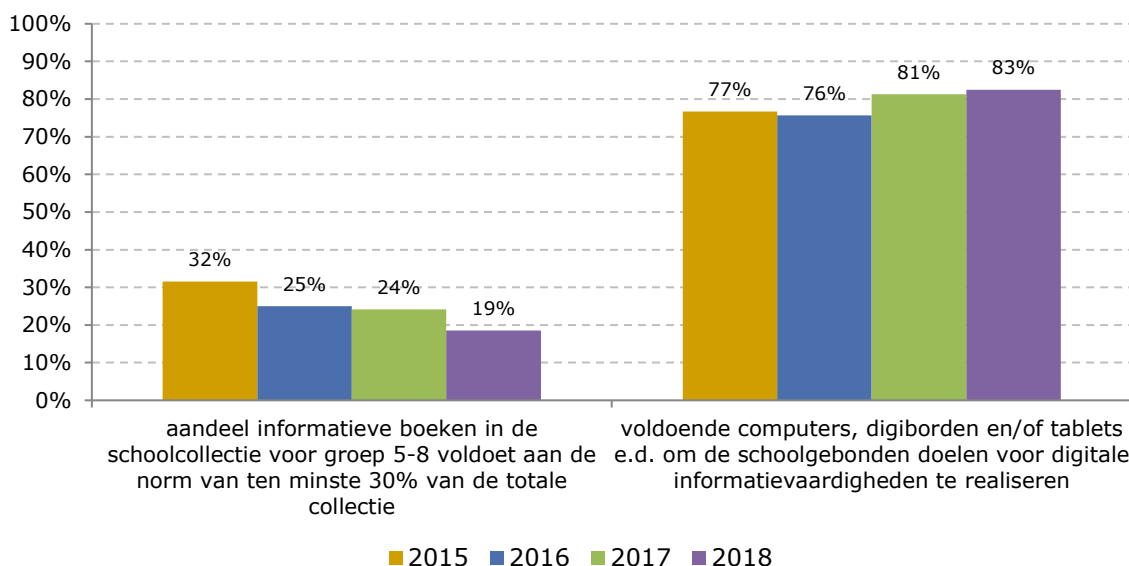
²⁴ De vraag naar een mediaplan luidt voluit: "Kent deze school een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21st century skills?"

²⁵ Als de bibliotheek geen training aanbiedt, is de vraag of de school gebruikt heeft gemaakt van het aanbod of dat gaat doen hier automatisch op 'nee' gezet.

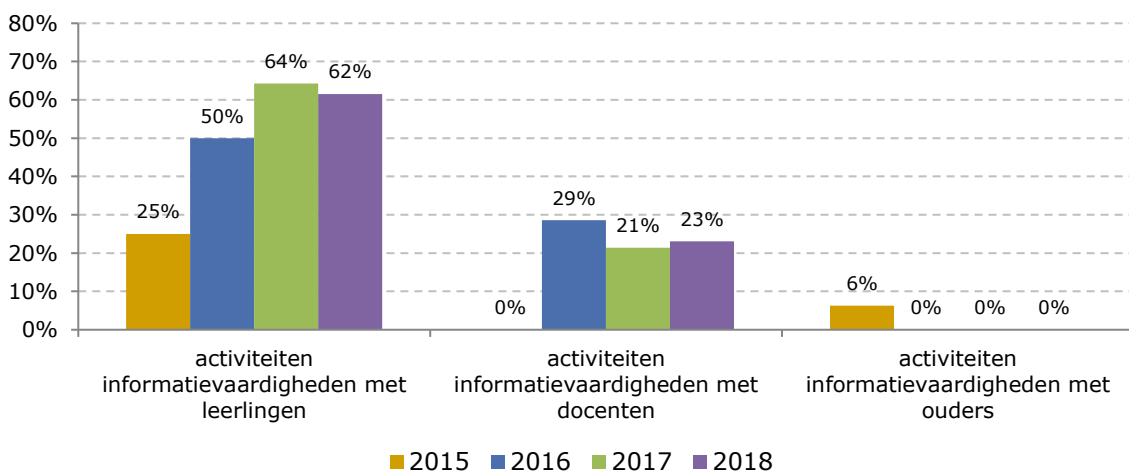
aantal scholen met voldoende computers, digiborden en/of tablets is in alle jaren iets meer dan drie kwart (83%) (Grafiek 21).

Grafiek 21 Voldoende informatieve boeken en computers, digiborden en tablets?

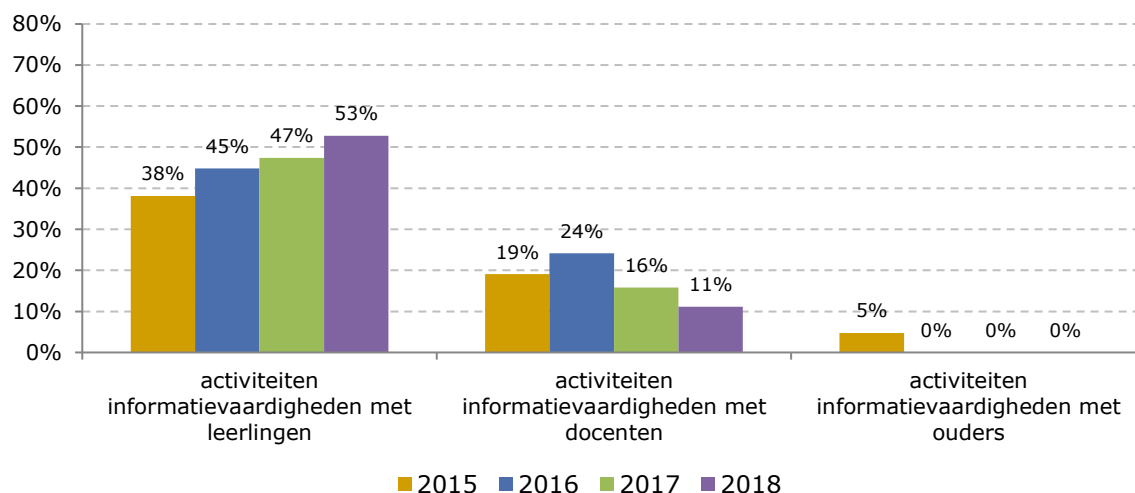
Het percentage mediathecarissen in 2018 dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen (62%) of met docenten (23%) is ongeveer even hoog als in 2017 (Grafiek 22).

Grafiek 22 Activiteiten informatievaardigheden mediathecarissen

Het percentage bibliotheekmedewerkers dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen (53%) is in de loop van de tijd iets (niet significant) toegenomen. Bij docenten (11%) en ouders (0%) is geen duidelijke ontwikkeling zichtbaar. Activiteiten informatievaardigheden met ouders worden al sinds 2016 niet meer uitgevoerd door mediathecarissen of medewerkers van de openbare bibliotheek (Grafiek 23).

Grafiek 23 Activiteiten informatievaardigheden medewerkers openbare bibliotheek

5.2 Ontwikkelingen leerkrachten

Bij de leerkrachten vmbo²⁶ die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen is de verdeling over de leerjaren tussen 2015 en 2018 redelijk stabiel. Leerjaar 1 is het best vertegenwoordigd (34% in 2018). Het percentage docenten dat (ook) les geeft in de theoretische leerweg, ligt de afgelopen jaren (2016-2018) rond de 60 procent, het percentage docenten dat (ook) Nederlands geeft rond de 40 procent. In 2015 lag het aandeel van de theoretische leerweg lager, van docenten Nederlands hoger (Tabel 8).

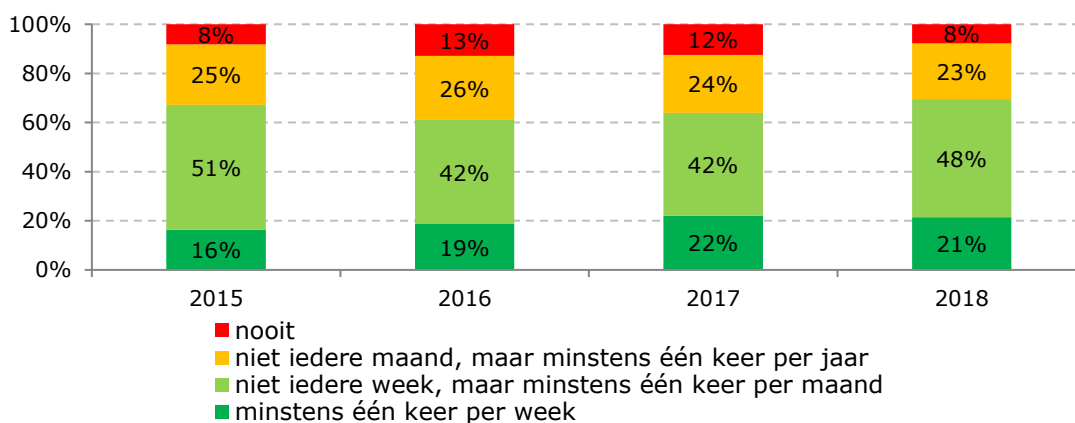
Tabel 8 Verdeling van leerkrachten naar leerjaar, leerweg en vak (Nederlands ja/nee) per meting

	2015	2016	2017	2018
Leerjaar 1	40%	45%	42%	34%
Leerjaar 2	24%	29%	26%	30%
Leerjaar 3	23%	17%	22%	22%
Leerjaar 4	13%	9%	10%	14%
theoretische leerweg/mavo	48%	64%	58%	61%
basisberoepsgerichte leerweg	49%	44%	56%	51%
kaderberoepsgerichte leerweg	60%	52%	61%	53%
gemengde leerweg	21%	14%	20%	18%
Nederlands	51%	42%	36%	42%
n (totaal)	261	553	679	609

²⁶ In de analyse zijn uitsluitend docenten voor leerjaar 1-4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs, meegenomen.

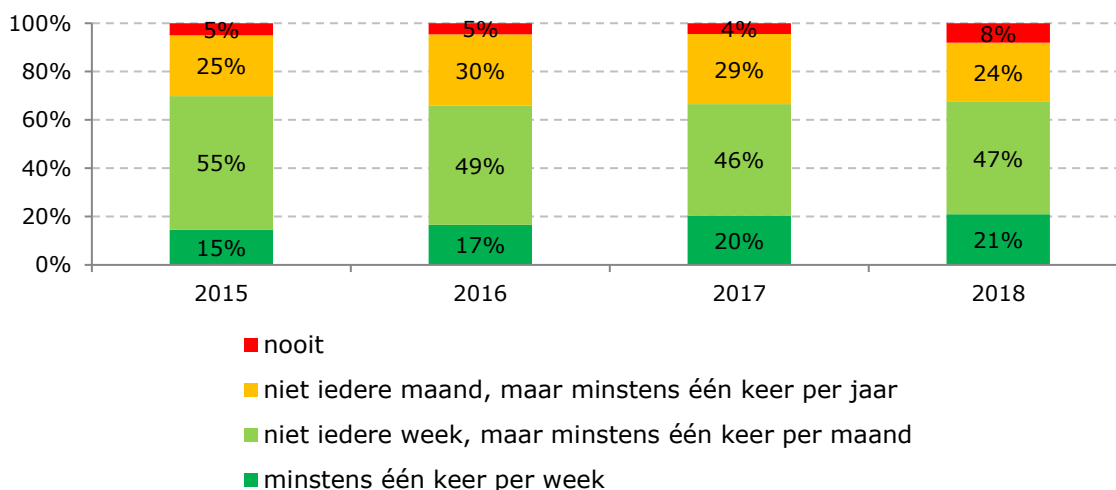
Docenten vmbo in de monitor zijn sinds 2015 duidelijk vaker expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden gaan geven. In 2018 deed 69 procent van de docenten dat minimaal 1 keer per maand (Grafiek 24).²⁷

Grafiek 24 "Hoe vaak geeft u expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

De frequentie waarmee docenten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, is niet duidelijk veranderd (Grafiek 25).

Grafiek 25 "Hoe vaak geeft u opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

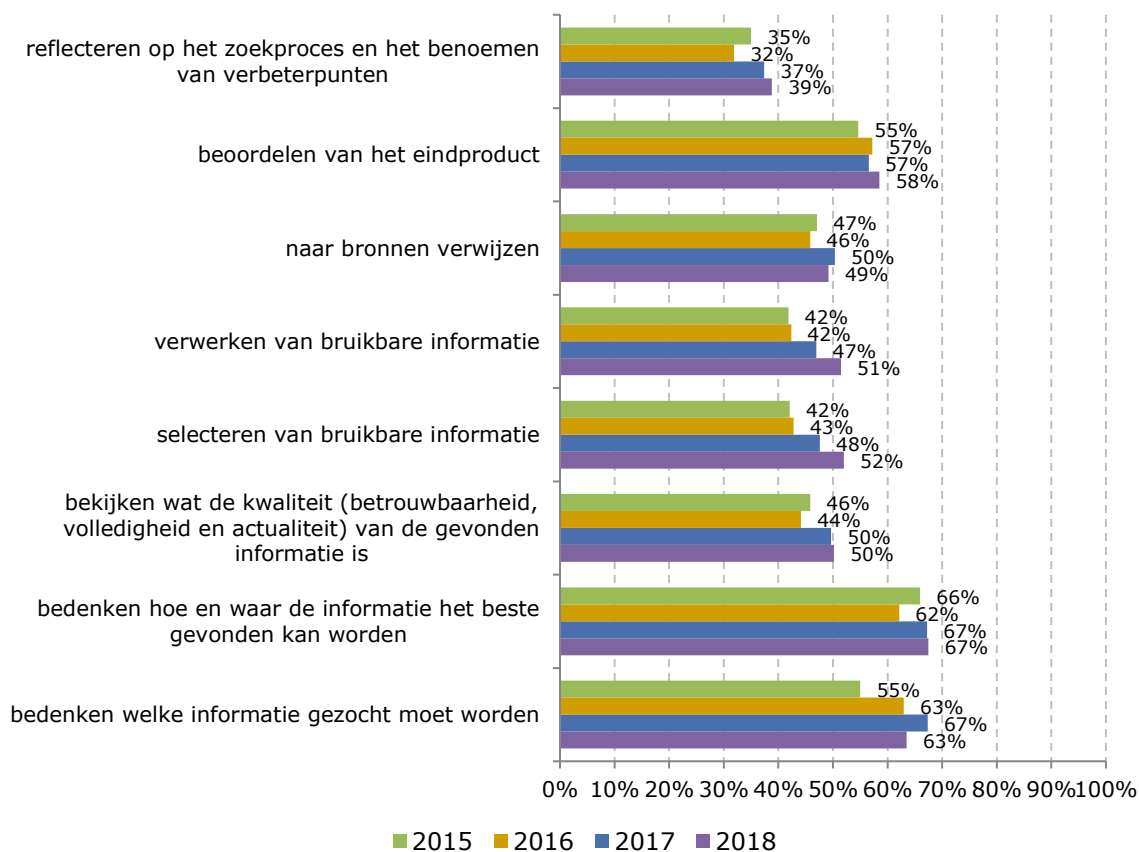

Leerkrachten laten in 2018 ook ongeveer dezelfde vaardigheden aan bod komen als in eerdere jaren. Bedenken welke informatie gezocht moet worden (63% vaak/altijd in 2018) en hoe en waar (67%) komen het meest frequent aan de orde. Verder wordt er ook vaak aandacht besteed aan het beoordelen van het eindproduct (58%). Aan het

²⁷ Als we alleen naar docenten Nederlands kijken, zijn er geen significante verschillen tussen 2017 en 2018.

selecteren en verwerken van bruikbare informatieve bronnen wordt nu duidelijk vaker aandacht besteed dan in 2015 en 2016 (Grafiek 26).

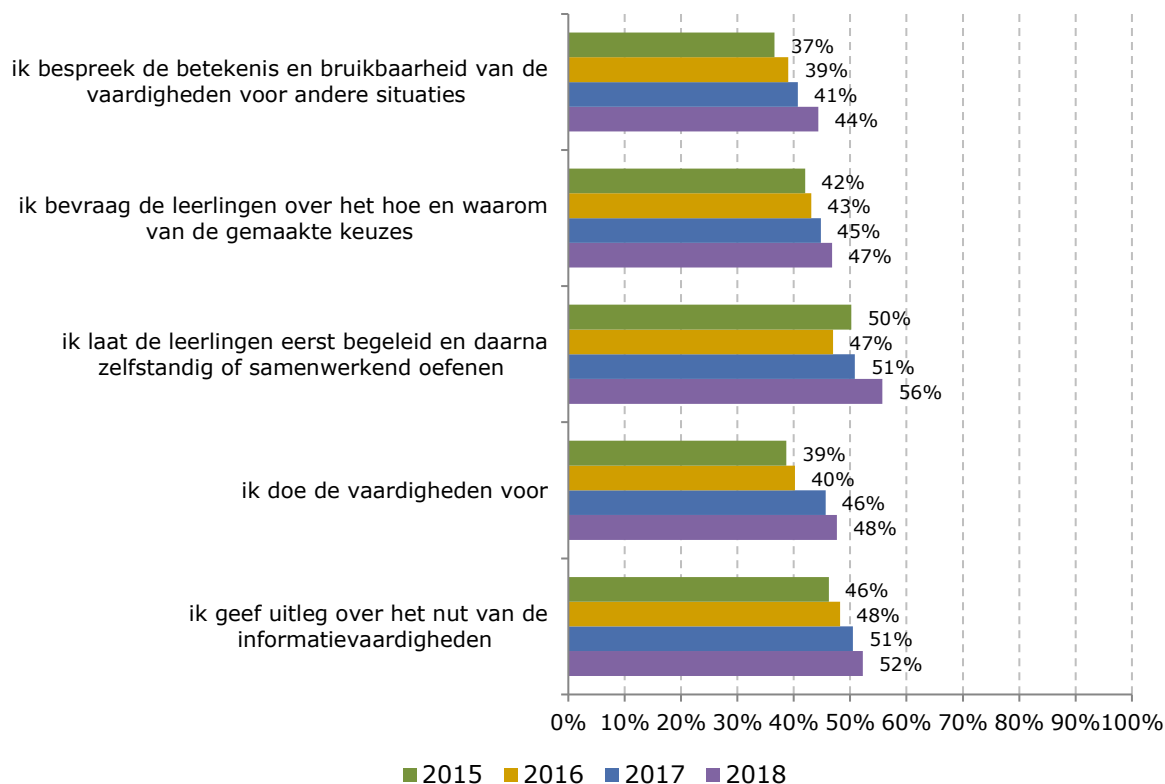
Grafiek 26 "Als u expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)²⁸

Bij de didactische aanpak van informatievaardigheden komt vooral het 'eerst voordoen' en het bespreken van betekenis en bruikbaarheid van vaardigheden voor andere situaties de afgelopen jaren steeds duidelijker naar voren (Grafiek 27).

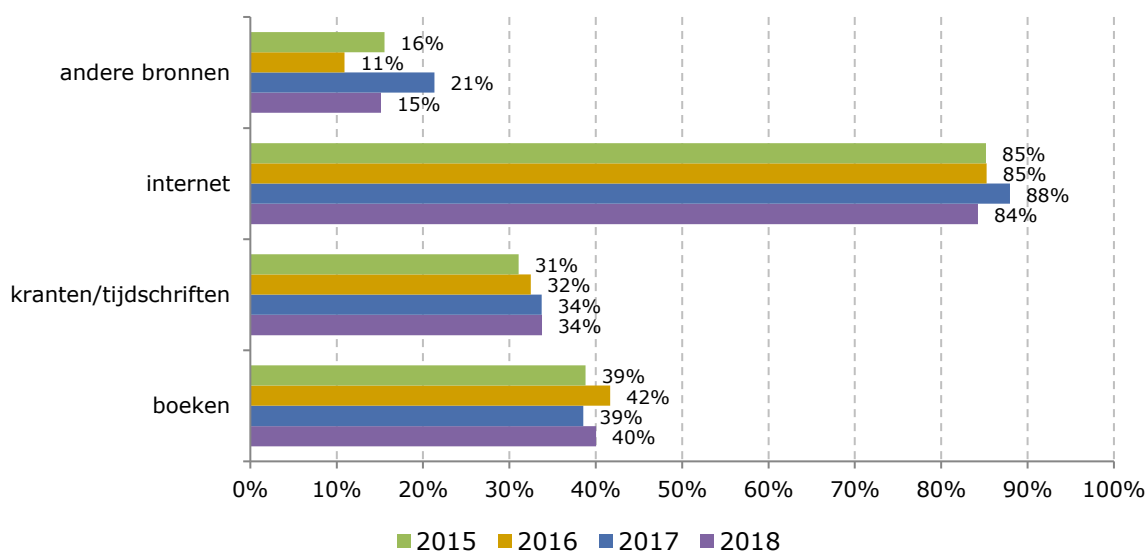
²⁸ Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (8% in 2015, 13% in 2016, 12% in 2017 en 8% in 2018) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 27 en Grafiek 28.

Grafiek 27 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pakt u dat dan didactisch aan?" (% vaak/altijd)

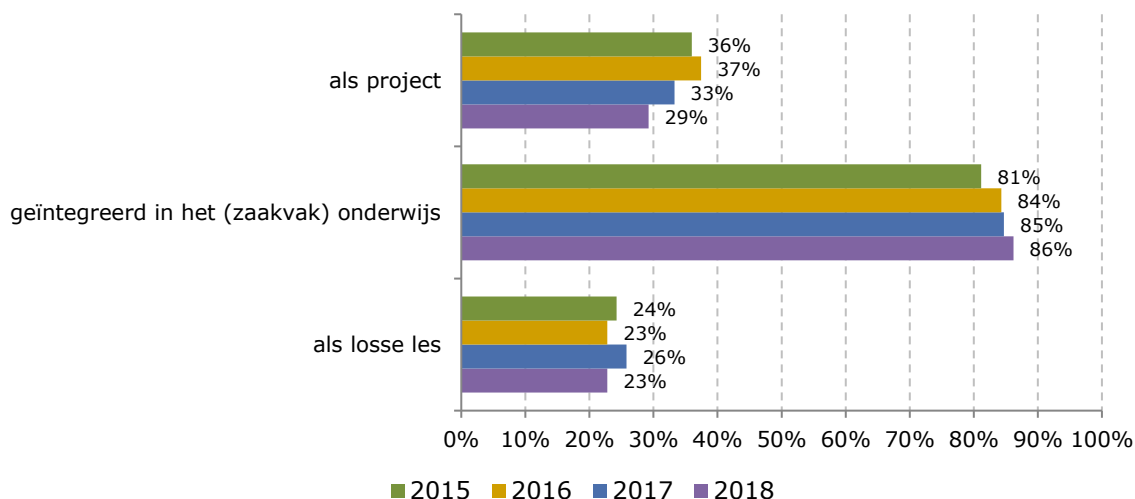
De bron die docenten veruit het meest aan bod laten komen als ze aandacht geven aan informatievaardigheden in het vmbo, is internet (84% vaak/altijd). Duidelijke trends zijn er niet (Grafiek 28).

Grafiek 28 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

Informatievaardigheden komen in het lesprogramma vrijwel altijd geïntegreerd in het (zaakvak)onderwijs aan bod (86%), niet vaak als losse les (23%). Als project komen informatievaardigheden sinds 2016 steeds minder vaak aan bod (Grafiek 29).

Grafiek 29 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in uw lesprogramma?" (% ja)

5.3 Ontwikkelingen leerlingen

De leerlingen vmbo²⁹ die deelnamen aan het onderzoek over informatievaardigheden, zijn nu wat beter verdeeld over de leerjaren dan in de eerste jaren. In de meting van 2018 kwam 31 procent van de leerlingen uit leerjaar 1 en 17 procent uit leerjaar 4, in 2015 was dat nog 47 en 6 procent. De verdeling over leerwegen is min of meer stabiel (Tabel 9). In 2018 is iets minder dan de helft van de leerlingen meisje (48%), in 2015, 2016 en 2017 was dat 49%.

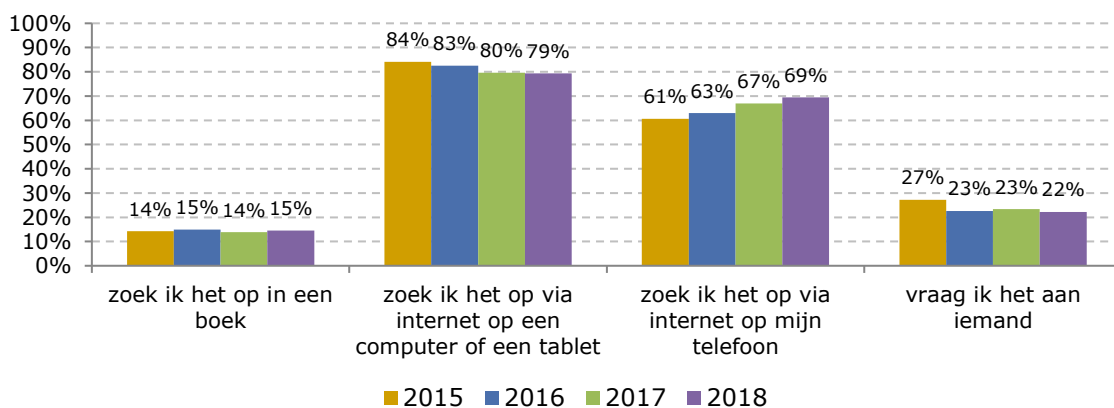
Tabel 9 Verdeling van leerlingen naar leerjaar en leerweg per meting

	2015	2016	2017	2018
Leerjaar 1	47%	40%	34%	31%
Leerjaar 2	29%	34%	30%	29%
Leerjaar 3	18%	17%	24%	23%
Leerjaar 4	6%	9%	12%	17%
theoretische leerweg/mavo	43%	44%	48%	48%
basisberoepsgerichte leerweg	16%	17%	17%	16%
kaderberoepsgerichte leerweg	30%	29%	27%	26%
gemengde leerweg	11%	10%	8%	10%
n (totaal)	5270	8552	8942	9546

²⁹ Exclusief praktijkonderwijs.

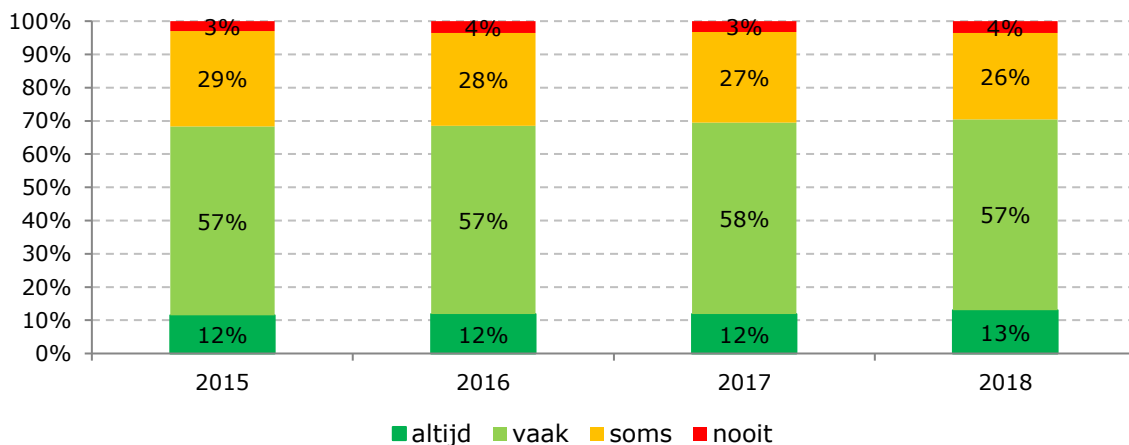
Als leerlingen van het vmbo informatie moeten zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), zoeken ze dit meestal op internet, op een computer of tablet (79% vaak of altijd in 2018) of via hun smartphone (69%). Duidelijk is dat leerlingen in de loop van de jaren minder vaak hun informatie opzoeken op een computer of tablet (79% vaak of altijd in 2018 t.o.v. 84% in 2015) en vaker op hun telefoon (69% t.o.v. 61%). Een kleine minderheid zoekt het (ook) op in een boek (15%) (Grafiek 30). In de afgelopen 2 jaar zoekt bijna de helft informatie nooit in een boek (41% in 2017 en 42% in 2018). Dit is een groter deel dan in voorgaande jaren, toen nog ongeveer een derde informatie nooit opzocht in een boek (33% in 2015 en 36% in 2016). Bijna niemand zoekt informatie nooit via een PC of tablet op internet (8%).

Grafiek 30 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' (% vaak/altijd)

Bijna drie kwart van de leerlingen (70%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Hierin is geen ontwikkeling zichtbaar (Grafiek 31).

Grafiek 31 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

Als leerlingen vmbo de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vraagt de grootste groep vaak of altijd aan hun ouders (40%), een andere leerling (29%) of een docent (23%) waar ze de informatie kunnen vinden. Ouders en de bibliotheek zijn hier iets minder belangrijk geworden (Tabel 10).

Tabel 10 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)³⁰

	2015	2016	2017	2018
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	45%	43%	42%	40%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	29%	27%	28%	29%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	21%	20%	21%	23%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	11%	9%	8%	8%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	4%	4%	4%	5%
zet ik een vraag op Twitter of op een blog	3%	3%		

Het raadplegen van andere boeken of websites na het vinden van informatie voor een werkstuk, lijkt in 2018 vaker te worden gedaan (45% vaak/altijd) dan in de voorgaande jaren (33% of 34%), maar toen was de stelling anders geformuleerd. Verder valt vooral op dat leerlingen ten opzichte van 2015 minder vaak eerst zelf opschrijven wat men al weet over het onderwerp en minder vaak eerst bedenken waar men informatie kan vinden (Tabel 11).

Tabel 11 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

	2015	2016	2017	2018
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) typ ik meer dan één zoekwoord in	66%	65%	64%	65%
Als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	34%	34%	33%	
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken ³¹				45%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	51%	48%	48%	44%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	18%	16%	16%	17%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	42%	40%	38%	37%

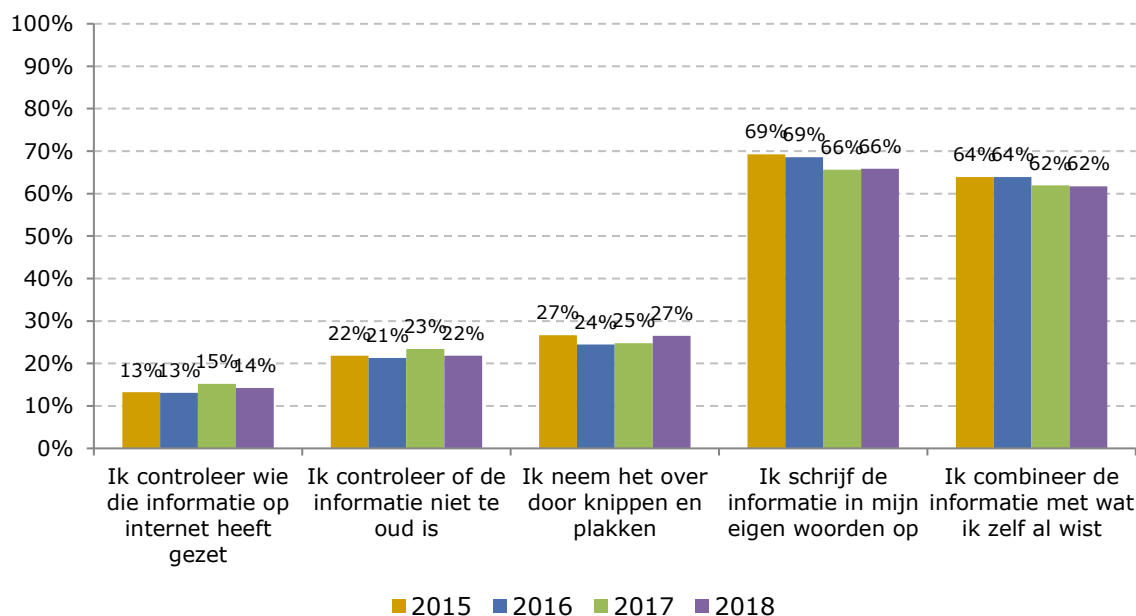
Twee derde van de leerlingen schrijft de informatie in eigen woorden op (66%), iets minder dan twee derde (62%) combineert gevonden informatie met wat ze zelf al wisten. Slechts 14 procent controleert wie informatie op internet heeft gezet en 22 procent of de informatie niet uit te oud is. Voor in eigen woorden opschrijven en

³⁰ De antwoordcategorie 'zet ik een vraag op twitter' wordt sinds 2017 niet meer aangeboden.

combineren met wat ze al wisten, zijn de percentages hetzelfde als vorig jaar, maar lager dan in 2015 en 2016 (Grafiek 32).

Grafiek 32 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

Op de vraag 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoordt drie kwart van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (74% in 2018, 75% in 2017, 76% in 2015 en 2016).

6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen

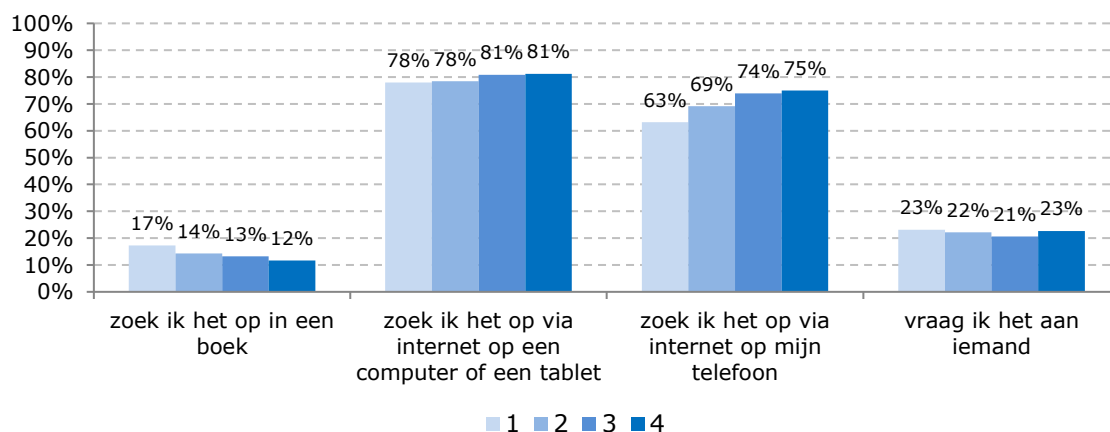
In hogere leerjaren zoeken leerlingen informatie (nog) vaker op internet op een smartphone en (nog) minder vaak in een boek dan in lagere groepen. Het percentage leerlingen dat zegt de informatie die ze zoeken vaak of altijd zonder hulp te kunnen vinden stijgt van twee derde in leerjaar 1 naar drie kwart in leerjaar 4. Lukt het niet, dan vragen leerlingen in hogere leerjaren het minder vaak aan hun ouders en vaker aan andere leerlingen. Ook zoeken oudere leerlingen op internet vaker met meerdere zoekwoorden en controleren ze iets vaker wie iets op internet heeft gezet dan jongere leerlingen.

Meisjes gebruiken alle bronnen vaker bij het zoeken dan jongens, vragen vaker hun ouders of andere leerlingen waar ze informatie kunnen vinden, schrijven vooraf vaker op wat ze zelf al weten en schrijven de informatie later vaker in eigen woorden op. Jongens controleren iets vaker wie informatie wanneer op internet heeft gezet en zeggen vaker altijd zonder hulp de informatie te kunnen vinden die ze zoeken.

6.1 Leerjaar

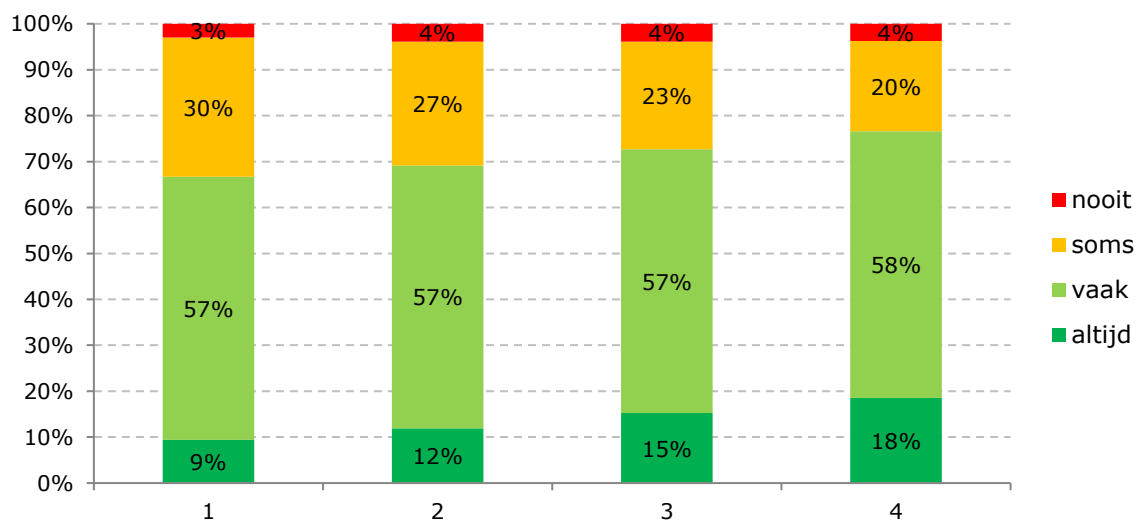
Vergelijken we in de vmbo-data van 2018 de verschillende leerjaren, dan zien we dat het percentage leerlingen dat vaak of altijd informatie op internet zoekt via een computer of tablet of met een smartphone in hogere leerjaren toeneemt en het percentage dat informatie opzoekt in een boek afneemt. In leerjaar 4 zoekt slechts 12 procent informatie voor bijvoorbeeld een werkstuk vaak of altijd in een boek en 81 procent met een computer of tablet op internet (Grafiek 33).

Grafiek 33 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar (% vaak/altijd)

In leerjaar 1 zegt bijna twee derde van de leerlingen (66%) dat het altijd of vaak lukt de informatie te vinden die ze zoeken, in leerjaar 4 drie kwart (76%) (Grafiek 34).

Grafiek 34 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen leerlingen in hogere leerjaren het veel minder vaak aan hun ouders, iets minder vaak aan iemand van de bibliotheek en iets vaker aan een deskundige, andere leerlingen of een docent dan in lagere leerjaren (Tabel 12).

Tabel 12 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	1	2	3	4
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	48%	40%	36%	34%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	27%	28%	31%	35%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	23%	23%	22%	26%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	10%	7%	7%	8%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	4%	5%	5%	7%

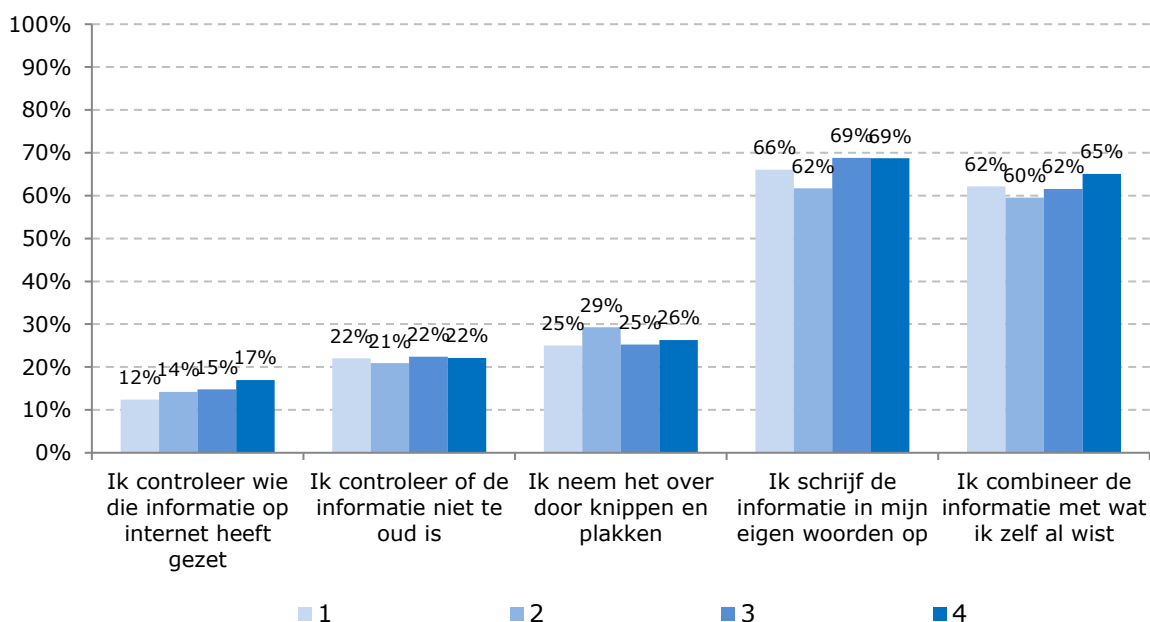
Naast het medium, verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken die helpen bij het zoeken, eerst opschrijven wat men zelf al weet en eerst bedenken waar men de informatie kan vinden wordt in hogere leerjaren minder gangbaar, zoeken op internet met meer dan één zoekwoord doet men in hogere leerjaren vaker (Tabel 13).

Tabel 13 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	1	2	3	4
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	61%	63%	68%	69%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken.	45%	43%	43%	48%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	50%	45%	40%	38%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	17%	14%	15%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	41%	35%	35%	34%

Controleren wie informatie op internet heeft gezet wordt in leerjaar 4 vaker gedaan (17%) dan in lagere leerjaren (12%-15%). Voor de andere manieren waarop leerlingen informatie 'verwerken' is geen duidelijk verschil naar leerjaar (Grafiek 35).

Grafiek 35 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

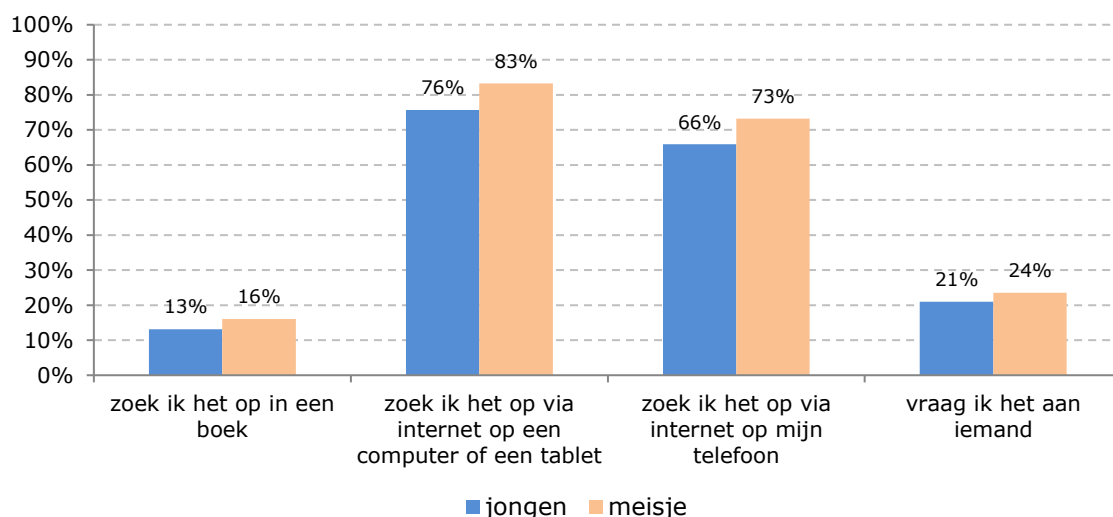

Op de vraag 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoordt in leerjaar 1 ruim drie kwart dat zij dit altijd of vaak doen (77%), in hogere leerjaren iets minder (72%-75%).

6.2 Geslacht

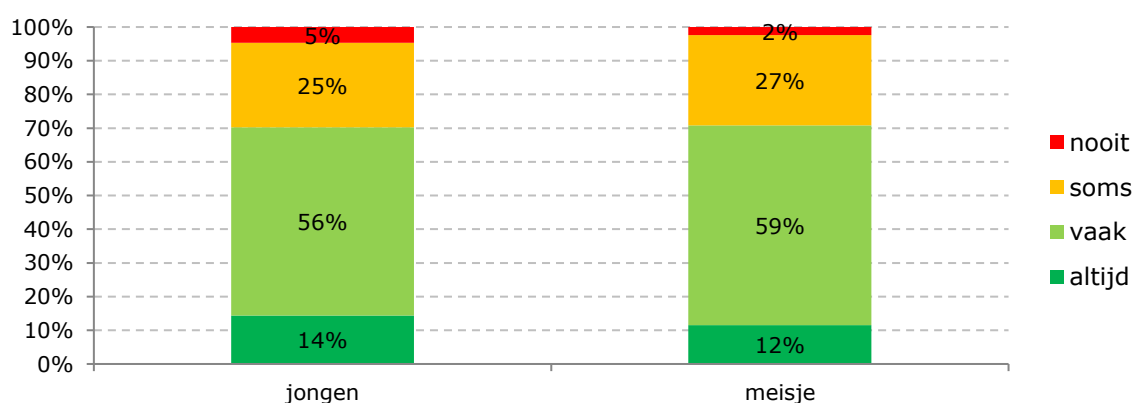
Als leerlingen vmbo informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken meisjes in alle bronnen vaker dan jongens (Grafiek 36).

Grafiek 36 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' naar geslacht

Hoewel meisjes meer bronnen raadplegen, zeggen meer jongens altijd zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken (14% tegen 12%). Ze zeggen echter ook vaker dat het nooit lukt om zonder hulp informatie te vinden die ze zoeken (5% tegen 2%) (Grafiek 37).

Grafiek 37 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen meisjes vaker hun ouders (43%) en andere leerlingen (32%) waar ze de informatie kunnen vinden dan jongens (38% en 27%). Jongens vragen het iets vaker aan iemand van de bibliotheek (9% tegen 7%) of een deskundige (7% tegen 3%) (Tabel 14).

Tabel 14 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	38%	43%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	27%	32%
vraag ik aan docent waar ik informatie kan vinden	24%	23%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	9%	7%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	7%	3%

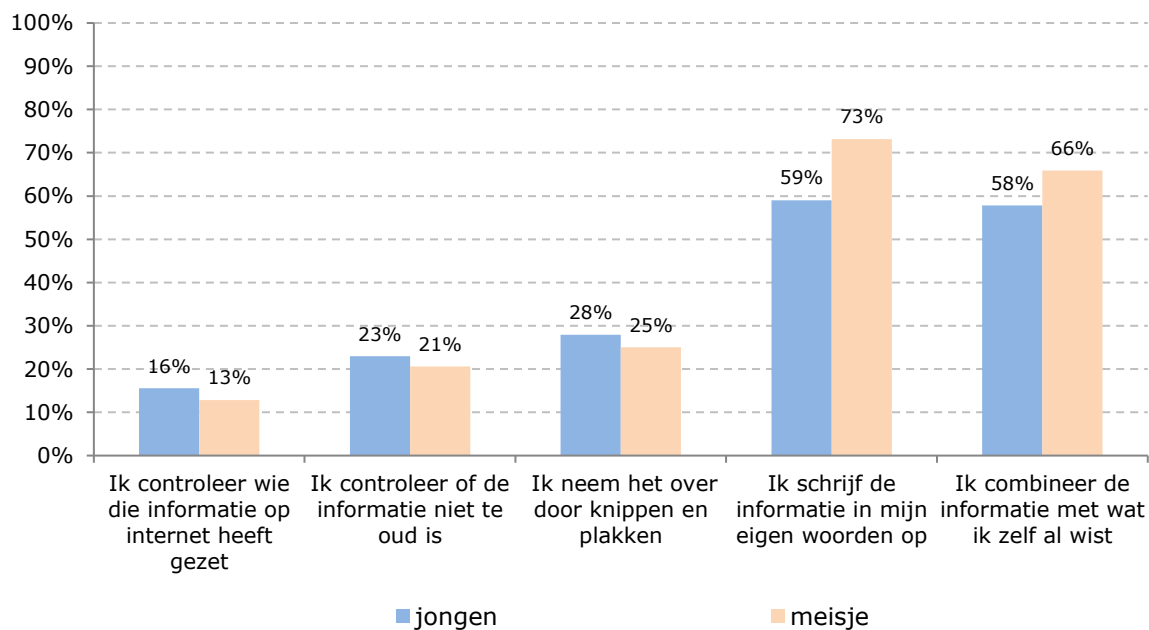
Meisjes typen vaker meer dan een zoekwoord in bij het zoeken naar informatie (68%) dan jongens (61%), kijken vaker nog in een andere bron als ze informatie hebben gevonden (52% tegen 38%), schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten (49% tegen 40%). Zelf eerst een zoekwoordenlijstje maken en eerst bedenken waar men informatie het best kan zoeken, doen jongens en meisjes ongeveer even vaak (Tabel 15).

Tabel 15 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) - naar geslacht

	jongens	meisjes
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	61%	68%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken.	38%	52%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	40%	49%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	17%	17%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	38%	36%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer dan jongens (73% - 59%), combineren informatie vaker met wat ze al wisten (66% - 58%) en nemen informatie minder vaak over door knippen en plakken (25% - 28%). Jongens zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet (16% tegen 13%) en wanneer (23% tegen 21%) (Grafiek 38).

Grafiek 38 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meisjes zeggen vaker hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun werkstuk, presentatie of opdracht (81% vaak of altijd) dan jongens (68%).

7 VMBO - verbanden

Het aantal scholen in de Monitor met een leerlijn informatievaardigheden, een mediaplan of een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden is zo beperkt, dat geen goede analyse kan worden gemaakt tussen het beleid op school en de activiteiten van de docenten. Ook bij het vaststellen van verbanden tussen het beleid op school en de informatievaardigheden van leerlingen vmbo, vormt het kleine aantal scholen een obstakel, al lijken leerlingen op scholen met een mediaplan op sommige punten wat 'informatievaardiger' dan op andere scholen. Activiteiten met leerlingen rond informatievaardigheden van de mediathecarissen op school lijken een duidelijker effect te hebben op de vaardigheden van de leerlingen.

7.1 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten

Als we de antwoorden van de docenten en de antwoorden van de leesconsulent over hun school aan elkaar koppelen, dan komen er geen significante verbanden naar voren tussen het beleid op school en de activiteiten van de docenten. Daarbij speelt een grote rol dat het aantal scholen (47) en docenten (777) in de Monitor voor informatievaardigheden vo beperkt is en dat maar 38 scholen en 489 docenten aan elkaar konden worden gekoppeld.³³ Van die 38 scholen heeft maar een klein deel een doorlopende leerlijn (3 scholen), een mediaplan (11) of een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden (13). Het aantal docenten op scholen met een leerlijn, mediaplan en een specifieke verantwoordelijke is zo beperkt, dat de analyse geen duidelijk beeld geeft en eventuele verschillen niet significant zijn.

7.2 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen³⁵

Ook bij een nadere analyse van de antwoorden van de *leerlingen* in leerjaar 1 in relatie tot het beleid op hun school³⁶ vormt het beperkte aantal scholen met een doorlopende leerlijn (3), mediaplan (11) of specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden (13) een obstakel. Tussen leerlingen van scholen met en zonder leerlijn en met en zonder een specifieke verantwoordelijke informatievaardigheden, komen in elk geval geen duidelijke verschillen naar voren wat betreft de informatievaardigheden van de leerlingen.

Tussen leerlingen van scholen met en zonder mediaplan zijn wel enkele verschillen gevonden. Op scholen met 'een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid

³³ Niet voor alle scholen zijn zowel antwoorden van de bibliotheekmedewerker als van docenten beschikbaar.

³⁵ Voor 7021 van de 9546 leerlingen vmbo (74%) die in de meting van 2018 de vragen over informatievaardigheden hebben beantwoord, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de bibliotheekmedewerker/leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 1. Het gaat dan om 1934 leerlingen, van 34 scholen.

³⁶ Een analyse van de antwoorden van de leerlingen in relatie tot de activiteiten van hun *docent* kan helaas niet worden gemaakt, omdat de leerlingen niet aan hun docent(en) kunnen worden gekoppeld.

en/of een aanpak 21st century skills', geven de eerstejaars vmbo-leerlingen vaker aan dat ze informatie opzoeken via internet op een computer of een tablet (83% vaak/altijd) dan op scholen die geen mediaplan kennen (76%). Voor het zoeken naar informatie bedenken leerlingen op scholen met een mediaplan vaker waar ze die informatie het beste kunnen vinden (44% tegen 39%). Tijdens het zoeken naar informatie zoeken zij ook vaker met meer dan een zoekwoord (66% tegen 60%) en, als men informatie gevonden, vaker nog op andere websites of in andere boeken (47% tegen 42%). Ze schrijven de gevonden informatie ook vaker in eigen woorden op (72% tegen 62%) en combineren het vaker met wat ze al wisten (65% tegen 60%).

Op scholen waar de mediathecarissen activiteiten informatievaardigheden met leerlingen uitvoeren, zoeken eerstejaars vmbo-leerlingen vaker met meer dan één zoekwoord (70% vaak/altijd tegen 59%), kijken ze vaker nog in andere boeken of op anders sites (49% tegen 41%), schrijven ze vaker eerst op wat ze al weten over het onderwerp (58% tegen 47%), controleren ze vaker wie de informatie op internet heeft gezet (16% tegen 12%) en of de informatie die ze gevonden hebben niet te oud is (25% tegen 19%), schrijven ze informatie vaker in hun eigen woorden op (75% tegen 61%) en combineren ze de informatie vaker met wat ze zelf al wisten (70% tegen 58%) dan op scholen waar mediathecarissen geen activiteiten informatievaardigheden met leerlingen uitvoeren (of geen mediatheek en dus geen mediathecarissen hebben).³⁷

---

³⁷ Het gaat om 8 scholen waar mediathecarissen deze activiteiten uitvoeren en 15 scholen waar ze dat niet doen. Voor de overige scholen kon de leesconsulent/bibliotheekmedewerker de vraag niet beantwoorden.